گڻيش جنم

سيتا جي ماءُ وٽ وڻ وڻ جي ڪاٺي اچي مڙي هئي. صفحي جي هڪ ڪنڊ مان اگربتين ۽ چندن جو واس پئي آيو- ڪمري مان سڄ فرنيچر ڪڍي پٽ تي چادرون ۽ تڏا وڇايا ويا هئا جن تي وينل ڪيئن زالون ۽ هڪبہ مردبہ نظر پئي آيا. ”جئہ گڻيش ديو, ماتا جا نڪي پاروتي پتا شنڪر ديو“ جي ڌني پئي هلي. سيني جي اک وري وري اگربتين واريءَ ڪنڊ ڏي تي ويئي ۽ هٿ پئي جوڙيئون- صندليءَ ڪي گونتي لڳل ڳاڙهي ستين سان ڍڪي مٿس چاندي جي ٿالهيءَ ۾ اڌ انچ جي گڻيش ڪي سڻي پيلي ڪپڙي ۾ ويڙهي رکيو ويو هو. صندليءَ جي اڳيان جيڪو پيلو پلاسٽڪ جو رومال وڇايل هو سو سڄو پئلين آڏين رپين ۽ نوٽن سان, شرڌالن پري چڙهيو هو.

صندليءَ اڳيان ويني هئي, اچي ساڙهيءَ ۾ نراڙيءَ تي تلڪبڙي ڌنل سنيتا جي ماءُ, شرڌا ۽ وشواس جي سرهڻي سان سندس منهن پئي چمڪيو. ٿالهيءَ ۾براجمان مورتيءَ ۾ سندس نظرمئي نہ, اصلڪ ساهہ اٽڪيل پئي ڏسڻ ۾ آيو. ڌنيءَ جي لئہ تي تاڙي هڻندي جهومي پئي هڪبڊڙيءَ جي تالي تاڙي هٽي جهونگاريو ”گرو اسان جي گهر ۾ آيو پاڳ پلا تي پانيان گوش ٿي آهيان... سندس پير ۾ وينل جوانڙي ڪيسبس ڪرمئي ۽ اونچي سر ۾ ڳڻڻ لڳي ”آج ميري گهر پريتمهئي..“ شرڌالن جي تاڙي ۽ جهومبند ٿي ويئي.

جوتيڪا راءِ جي هن وسريل گيت ۾ جيڪو جادو هو تنهن سيني کي مندشي چڙهيو. سنيتا جي ماءُ جون تہ اکيونبند ٿي وينيون جل ڌارانون سندس ڳلن تي واٽ ناهڻ لڳيون...

گيت پورو ٿيو تہ در تيهبينلپاهران آيل شرڌالون عورتون اندر ڌوڪي آيون. موليءَ اٿي ڪڙي تي. سندس وڏو ٿلهو سريمبرف جهڙو اڇو, تنهن تي هيرن جي مٽين جا چلڪاٽ- سيني جون اکيون وڃي مٿس ڪتيون. گلابي چپن مان آواز نڪتو ”جن درشن ڪيو آهي سي هلنديون ٿيو تہبين کي جاءِ ملي..“

نِنڊڙي سنيتا پنهنجي ساهيڙيءَ کي چيو, ”دلي, ان کي ڇڏيو آهي لوڪ شاهي.“

مردولا پنهنجي ڪل متاثرڪ جهلي سنيتا جي ڪن وٽ چيو, ”مولي داديءَ جو هڪڙو ڏڙو ته ڪجهه پو ٿنگ تي ڪچيس ۾ پوڻيو....“

سنيتا چيو ”ماٺ ڪر. ڪل ته نه- ممي غصو ڪندي.“

آيل ميڙاڪي جي پڻ پڻ سبب, ڏنيهبند تي ويئي هئي. سندن ڪپڙن ۾ وڏل سينٽن جي خوشبوءَ اگربتين ۾ چندن جي خوشبوءَ تي حملو ڪٽي ڪيو. سنيتا جي ماءُ اٺ ڏهه ٻيون ٻه اگربتيون جلايون ۾ ڏني شروع ڪري ڇڏيائين. ميڙ مان هڪڙي جنهن جيجبانهن جي نون سونن چوڙن چلڪاٺ پئي ڪيا. انهيءَ پنهنجي ٿولهه جوبار ڦڙتائيءَ سان صندليءَ طرف ريڙهيندي, هٿ وڏائي چيو, ”ٿئي مون کي ته ڏيکار گڻيس جي موورتي, ته ساکيات درشن ڪريان.“ ڪنهن چيس ”پهرين هيٺ ته ويهه, ايري ڪاٺ کي ڪو ڀڳوان جو درشن ٿيندو ڇا؟“

موٽي مٽي ويني ته ”يڪ“ ڇڏي سنيتا ۾ سندس ساهيڙي مردولا ڪليجباهر ڀڄي ويون.

سنيتا جي ماءُ ڏاڍي صدق سان, زريءَ واري ڪپڙي ۾ ويڙهيل ناريل جو ٽڪرو موٽي عورت جي اڳيان آندو. پاڻ به ڪجهه سريڪئي. ناريل جي پڇڙيءَ ۾ جيڪا نِنڊڙي ڏاندشي هئي ان طر3ف اشارو ڪري چيائين ”هيءَ جيڪا گڻيش جي سونڊ تي ڏسين, سا هيتري ٽڪري اڃا وڏي آهي ڪلهه نِنڍي هئي.ٺئي هيري ماءُ ڪلهه تو پاڻ ڏٺو هو نه؟“ هيري ماءُ ڪمري جيجيءَ ڪنڌ ڪان زالن ڪان سيريندي اڇي مورتيءَ وٽ پهتي. ڳل تي هٿ رکي چيائين, ٻڙي, قربان وڃان گڻيش گنج پتيءَ تان, اڙي سنيتا جي ماءُ تو وٽ ته پريو پاڻ پڌاريو آهي. اجان پئي پٽ گهرندي آهين.“

چمڪندڙ چوڙن واريءَ ٻانهن وڏائي پنهنجي ڏڪٽي هٿ ۾ زريءَ جي ڪپڙي سوڌو ناريل ٽڪر ڪٽي ڏاڍي اڃرج مان وري وري ٽڪر ڪي ۾ هيري ماءُ ڪي ۾ سنيتا جي ماءُ کي

پئي ڏنو، آخر چيائين، ”رنگيءَ جا رنگ نيارا آهن- سڀنئين جي ڳجهه ۾ اوپل ڪنهن هٿ وڏو آهي. توبهه‌ ڀلا توبهه. منهنجي جانو گيسي، اصل ۾ ته بادشاهي لڳي پيئي آهي سندس.“

ٻه نندين نيٽيونءَ ٻه اڳيان سري آيون هيون تن ٻه هٿ وٺائي گٽيش ورتو. سنيتا جي ماءُ انهن کي ڀه ڏاڍو اتساهه سانگ ڏيکارڻ لڳي ”ڏسو، هيءَ سوند آهي هتي هيءَ پاءُ انچ ڪن گٽيش جي ٿلهي پيٽ وانگر پيو لڳيءِ هي ڏسو ٿنگون...

هڪڙيءَ نندي نيٽيءَ چيو ٻئي ٿنگون گڏيل چو آهن؟“ جواب هيري ماءُ ڏنو ”اجان ته جمي پيو گٽيش گنجپتي، آهستي آهستي مورتي وڏي ٿيندي ويندي ته ٿنگون ٻه جدا نظر ايندي.“

ٻيءَ نندي نيٽيءَ چيو ”دادي دل ۾ نه ڪريو ته چوان... مون کي ته رڳو ناريل جو ٻچو پيو لڳي هيءَ رڳو رواجي کان ٿورو وڏو منو انچ مس آهي...“

”انهيءَ کي ڇڏبو لٺي ناسٽڪ“ هڪ ٻيءَ رڙ ڪئي. ”اڄڪلهه جي نندين ڇوڪرين ۾ صدق هجي ها ته گٽيش پڳوان هتي ڇو اچي جنم وٺي ها...“

پهرينءَ نندي ٻين کي ٻانهن ۾ چهنبڙي پائي چيو، ”بس ڪر جمني ته. وٺي نه پون پون ڪري...“

پون پون ته ”جمني“ نالو ٻڌنديئي شروع ٿي ويئي. سنيتا جي ماءُ جي شڪل دونهاٽجي ويئي هئي پر جڏهن ٻڌائين هرڪا جمنيءَ کي ڳٽڙ کان وٺڻ لڳي آهي، تڏهن وجي پيٽ ۾ ساهه پيس. هڪڙيءَ چيو، ”ڪلهه ٻه مان ڏسي ويس اڄ ته وڏي ٿيو آهي....ٻيءَ ٽوڪ سان پڇيس ”تون ٻه ناريل جو ٻچو ٿي سمجهين؟“

”نمبلبا، (نک تي جانو پري جواب ڏنائين) مان اهڙا ناستڪ ويچار رکاڻ نه ٿي ڪين- هي ته سڏو سنواٽو گڻيش جنم ورتو آهي. پٽر مان مورتي ٺهندي آهي تنهن هرڪو پوڄيندو آهي سو هيءَ ته....“

پوءِ ته جيترا هئا مک، تيتريون هيون ڳالهيون، ڪڇ اوتار، مڇ اوتار نرسنگ اوتار..“

هيري ماءُ چيو ”جمنلباءِ تو جو ڏينگ اڇليو ته هي رڳو ناريل جو ٻچو آهي سو اهو ته ٻڌاءِ پوءِ وڌندو ڇو پيو وڃي؟“

هيءَ ته وڏي ڳجهارت هئي جا جمنا کان به سلي نه ٿي ويئي. سندس شڪل مان ظاهر هو ته ناريل نظر ايندي به سندس اندر ۾ ڪجهه ڪڙهي رهيو هو. آهستي پڇيائين- گهٽا ڏينهن ٿيا آهن هن کي وڌندي؟“

”اڙي جمنا پيڻ، سڄا سارا پنج ڏينهن ٿيا اٿس. سو به ڏاڍو ڇتائي ڇتائي شرطائي شرطائي پوءِ مهنجي گهر پڏاريو آهي.... پهرئين ڏينهن خواب لڌم، ته گڻيش مهراج پاڻ منهنجي مٿن وٺ بيٺو آهي، چويم وينو ڪلهه کان ورت وات ۾ ونيو ويٺي آهين، هاڻي اٿي چلهو چونڪو ڪر... مون کي بک لڳي آهي“... اٿي ڪڙي ٿيس. پر مورتي انتر ڌيان ٿي ويئي. وري ٻئي ڏينهن به ساڳيو خواب. تڏهن چيومانس ”پوءِ ظاهر رڇو نٿو ٿين؟ مان ته هردم، تنهنجي ٻڌي ٻانهي آهيان“ وري به ڏسان گم. نيٺ ٽئين ڏينهن چيائين ”اڇي تو وٽ جنم وٺندس“ مان ٻاڏائڻ لڳيس چيم ”سنيتا جو پيءُ ته سرڳ ۾ آهي مون وٽ جنم لهي مون کي ٿڪو ڏيندين ڇا؟“

کلي چيائين ”منهنجو جنم بلڪل سوکيم، ٿيندو“ مان اٿي ڏسان ڪٽي ته سڄي پگهر ۾ شل ٿي ويئي آهيان. گڻيش سواميءَ جي ڪل ٻئي ڪنن ۾ وڃيم. اوچتو وڃي ناريل تي نظر پيم. جان ڪٽي پڇي اڌ ڪيان ته ڏسان ناريل جي هيٺان گڻيش جي سونڊ نڪري آئي آهي. هي چمتڪار ڏسي مان ته ايڏي خوش ٿيس جو ڇلبڌايان؟ اٿي سنان ڪري ٿي زريءَ

جي ڪپڙي ۾ ويڙهيو مانس.... مون ته رڳو اوڙي پاڙي ۾ ڪٽي ڳالهه ڪئي ته مون وٽ گٽيش جنمئو آهي پر سڄي شهر ۾ جو خبر ڦهلجي ويئي آهي سومهه سندس‌ئي چمتڪار ڇئبو...“ سڄي سنگت مان جئه جئڪار گونجڻ لڳي. پر جمنيءَ چيو، ”سنان روز ڪرمئيندا آهيو هن انچ جيتري ناريل جيمڇڙي ڪي؟.... شايد پاڻيءَ جي زور تي پيو ٿورو ٿورو وڏي هي ناريل جو انڪر....“

هيڏي ميڙاڪي جي جئجئڪار وچ ۾ جمنا ڪي هي ڪفرمولڻ ۾ جا من جي طاقت ڪني ڪري لڳئڪٽي پئي ان جو اندازو فقط سندس نراڙيءَ تي نڪري آيل پگهر مانئي، ڏسندڙ لڳئي ٿي سگهيون. سيئي زالون جمنيءَ جي گلا ڪرڻ لڳيون. سندس ساهيڙي ڪيس مباهر ونيمئي. سندس هٿ‌مبلئي شب ۾ چيلئين، ڌرمي ڳالهين ۾ ڪو ليئن ڇئبو آهي چا...

چري آهين ڪا تونمه....“

جمنيءَمه شب ۾ چيو، ”ڏسج ويهي هفتي اندر ان ڪي سرن درياءَ نه ڪن، ته مون ڪي ڇئج.“

ننڍڙي سنيتا هنمنهي جون ڳالهيونمڏنديون ۽ اڪرمه اڪر اچي ماءُ ڪيمڏايلئين.

چپ ڦڏا ڪري ماءُ چيو، ”ڪيس‌ئي نه هفتي اندر سرن درياءُ ٿيڻو پوي.“

هئه مئه ٿري. رات سڄي سنيتا جي ماءُ پاسا ورمئيندي اڻ تڻ ۾ گذاري. هر هر ڪيس جمنيءَ جا پڇاڙيءَ وارا اکر پئي ڪنن ۾مڙيا. پاڻ ڪي چيلئين جي جمني سڇي هئي ته مبين هيترين زالن ڪي چا اڪيونئي ڪين هيون؟ ليڪن ڪيترلمه آٿت سوچيندي سندس دل اچ اڳين پنجن ڏينهن واري وشواس سان پرجي نه پئي سگهي.

صبح صبح اخبار ڪڻنديئي سنيتا رڙ ڪري ماءُ ڪي چيو، ”ممي گٽيش اسان ڪي چگو مشهور ڪري ڇڏيو آهي. اچ اخبار ۾مه اچي ويو اٿيئي ته اسان جي گهر ۾ گٽيش جنم ملهئجي رهيو آهي. اچ ته تمام گهڻا ماڻهو درشن لاءِ ايندا- ڏسج ڪيڏا ٿا پئسا اچن اچ مه....“

سنيتا جي ماءُ پٽ تي پٿاريل اڇي ڪير جهڙيءَ پترانيءَ تي اٿي ڳنڍڙي ٿي ويهي رهي.
سنيتا ڪيس ڏونڌاري چيو، "ڏسجانءِ اڄ ته اخبار وارا تنهنجو فوٽو ڪڍڻ ايندا. شايد ٽي ويءَ وارا به.... او ممي يو آر گريٽ!"
مگر مميءَ جي اکين اڳيان ور ور ڪري اهوئي نظارو ڦري رهيو هو جيڪو جمنيءَ وچڻ مهل چيو هو هاٿي ڪيس گڻيش جي مورتي بربر ناريل جو انڪري ئي نظر اچڻ لڳي.
جڏهين سنيتا اچي چيو، "هيٺ ته ڏس ممي ڪيترا ماڻهو پيا اسان جي گهر اچن!"
تڏهن ماءُ چرڪ ڀري اٿي کڙي ٿي. اڄ ته سندس گهر ۾ حشام ماڻهن جا درشن لاءِ آيا ۽ ويا پر ڪنهن به سندس منهن تي اهو وشواس اها خوشي اهي جل ڏاريڪون نه ڏٺيون. هوءَ نر اتساهه نبل پراڻيءَ جيان اکيون بند ڪيو بت مبڻي ويٺي رهي.
ستن ڏينهن ڪان پوءِ به جڏهن مورتيءَ ۾ فقط پاءُ انچ جيترو به واڌ نه ٿي الٽو ناريل جا سنهري نرم وار ان تي پرگهٽ ٿيڻ لڳا، تڏهن سنيتا جي ماءُ خود اٿي مورتيءَ کي ڪڇ ۾ جهلي ئي صبح صبح سمنڊ ڏي هلڻ لڳي. هڪ پل لاءِ خيال آيس جي اڄ به هيڏا ماڻهو اچن ته انهن کي ڇا چونديس ڪهڙو منهن ڏيکاريندس انهن کي، ڇو نه پاڻ کي ٻوڙي ڇڏيان...!"
مگر جڏهن لهرون وڪڙ وڪڙ ڪندسيون سندس پيرن وٽان مٿي چڙهڻ لڳيون، تڏهن سنيتا جي ماءُ پاڻ کي نه، فقط مورتيءَ کي ئي سمنڊ ۾ اڇلائي ڇڏيو.....

يگانتر

اندوءَ جي ٻانهن نويگ جي نشاني هئي ۽ پرڻوي انڌڪار جي جل مئيءَ ۾ ٻڏل هئي. ٽڪل ٻانهن الاجي ڪهڙيءَ ڪن ۾ دماغ ڪي سوچايو مري وجي يگانتر. ڏينهن جي نوڪري رات جو هنجو رودن.

سنسي ۽ پڇتاءُ جي وچ، ماتري هردي ۾ ترارون ورايون.

هڪ رات- موڪل جي رات جڏهن اندرا ۽ سنتوش گهر ۾ هئا تڏهن سنتوش چيو "اندو مون کي اڄاڻ تنهنجي هن نالي ٻولڻ جو مطلب سمجهه ۾ نه آيو."

"ٻڌندا؟"

"هون."

"توهين دل ۾ ته نه ڪندا؟"

"اندو شاديءَ کان پوءِ جيتريون منهنجون ڳالهيون تو دل ۾ ڪيون آهن ٻڌاءِ مون اوتريون دل ۾ ڪيون آهن؟" اندوءَ جي پراءَ پري ڪل شانت ڪمري جي پتين کي ڪنهن جي وانگر وڃلڻي ڇڏيو. "۽ مون؟ يگانتر کان پوءِ ته اصل هڪڙ ڳالهه دل ۾ نه ڪئي اٿم. ڪئي اٿم؟"

سنتوش ڪليو "ها اهوئي ته مان سوچيندو آهيان ته يگانتر هيترو ننڍڙو، منجهس ڪهڙي طاقت آهي جو اسان جي غم جو زمانو اصل راهو ڪيتو وانگر دور اڇلي ڇڏيو اٿس."

"آخر توهان جهڙي ٽارزن جي شڪتي، پٽ کي نه ملندي ته ڪنهن کي ملندي؟" اندوءَ سنتوش جي مضبوط پٺيءَ ٻانهن تي چپ رکي ڇڏيا.

"شايد دک جو يگ پورو ڪندڙ جو نالو ڏنو اٿيئي پٽ کي؟"

ٻانهن تي رکيل چپن مان هڪ وچ ريکا نبضن کي سانوڻ جي جهولي ۾ جهلائي ڇڏيو.

”اندو مان سچ ٿو چوان مان چاڻيمجهي توکي دکي نہ ڪندو هئس.“ سنتوش گوري نراڙ تان ريشمي وارن جون ڇڳون مٿي ڪيون.

”ڏک ڏيندڙ رڳون توهين تہ نہ هئا۔ ممي ڏس، مون کي ڏاج ۾ هڪ ڪوڏيمہ نہ پيئي ڏني ۽ سرلا کيمئگون پري پيئي ڏئي. ڇا مان انسان ناهيان؟“

”پڳلي“ اندوءَ جي ڪياڙيءَ ۾ وارن کي ڇڪيمڪي ”ڪٿي تنهنجي شادي، ڪٿي تنهنجي ڀيڻ جي شادي؟ تو نہ پنهنجي ماءُ جي پسنديءَ جو گهوٽ ورتو ۽ نہ وري پنهنجي خداوادي آکہ مانئي چونديئہ؟“

ڏاڍي جذبي ۾ اچي اندوءَ چيو، ”ڏسو توهين پاڻ کي ضمير غئب سمجهي سچ سچ چئو: اميءَ جيڪو سرلا لاءِ گهوٽ ڳولهيو اهو سٺو، ڪين مون جيڪو پنهنجي لاءِ ڳولهيو آهي اهو سٺو.“

”هٽ پڳلي، تو ڪيئن مون کي ڳوليو؟ ڪاليج کان وٺي توتي اک رکي هئم. هھڙي سندر هيلن کي پلا مان ڪيئن هٿن مان وڃڻ ڏيندس.“

اندوءَ ڳل اگهي چيو، ”سرلا جو گهوٽ ڇا مرد آهي؟ زالن وانگر چويس فلاڻو ڏڻ نہ مليو فلاڻي ڏينهن مانيءَ تي موڙو گهٽ مليو. ڇي، نيچ ماڻهو. مون کي اهڙنمبوڪرن لاءِ نفرت آهي.“

”اسان کي تہ غريب سمجهي ساهرا مانيئي ڪين ڪن پر ڪين ڪهڙي خبر تہ هھڙو چند. هن دل کي ڇا تہ اميرمبنلئي وينو آهي.“

ٿڌو ساھ ڪڍي اندوءَ چيو، ”غريبي، اوھ غريبيءَ جي ڪريمہ تہ اسين يگانتر کان اڳ اٽڪندا هئاسين.“

”رڳو اهو ڪارڻ نہ هو.“

”نهين ته ڪوئي ڪارڻ ڪين هو. شايد منهنجي من ۾ سرلا کي ڏسي نوان ڪپڙا سينٿون، ڪريمون وغيره نه پهچي سگهڻ تي چڙ چڙ ٿي هوندي.“

”نه ليکن ڪين هو. نالو منهنجو سنتوش آهي پر من ۾ تنهنجي سنتوش جو واسو آهي.“ مٺي مرڪ هئي اندوءَ جي چپن تي. چيائين ”شايد هيءُ ڪارڻ هو جو منهنجي نوڪريءَ جي ڊيوٽي ڏينهن جو ته توهان جي رات جو هئي. ان ڪري ڪجهه هڪٻئي لاءِ سڪ، خارن جي منزل ٽپي وڃي پهتي هئي.... ۽ ڪجهه ڪجهه اوشواس به جاڳيو هوءُ ٻنهي جي من ۾.“ اندو سرڪي جڻ ڏوهه جي قبوليت پنهنجو مٿو سنتوش جي ٻانهن ۾ ڇاتيءَ ۾ وجهي ڇڏيو.

”وشواس جي ڳنڍ آهي يگانتر.“ سنتوش جهڪي پير ۾ ستل يگانتر کي اکين سان لڳايو ۽ مهينا اڳ واريءَ ڇڏيل رات جو پهلو، اڄوڪيءَ رات سان ٻڌي ڇڏيو.

رات گذري وڃڻ کان پوءِ به اندوءَ کي انڌڪار جي جل مئيءَ جي ڪٿي ڪني يا ڪنڊي نظر نه ٿي. يگانتر کي انڌڪار جي چولين کان مٿي ڪٽي پنهنجي اکين جي پرڪاش سان ڇهيائين ۽ نرم ڳلن جي ڇهاءَ سندس اندر ۾ هڪ پرسپر احساس ڦهلايو جو به پرڪاش مئي هو. مگر انڌڪار منجهس هر هر سُميبا جي پروٽوپلازم جون آڱريون ٺئي ڦهلايون.

ٻوٽيل اکين مان ڳوڙها ڳڙي اچي ڳولن تي پيا. ڪيترو پيارو آهي هي يگانتر مگر مان نوڪريءَ تي وڃان، ته ڪيس اڌ ڪلاڪ ڪير سنڀاليندو؟“ آخري نوٽيس جي پني جا اکر اندوءَ جي ٻند اکڙين ۾ چمڪڻ لڳا. پهرين تاريخ اگر نوڪريءَ تي نه چڙهي سگهينءَ ته نوڪري ختم سمجهجهه. ڪيڏي هڻ پچاڙ کان پوءِ ملي هئي ايڏي پگهار واري نوڪري. نه ته شايد يگانتر به جنم نه وٺي سگهي ها. هر مانسڪ خوشيءَ جي احساس لاءِ ڪيڏي قيمت چڪائڻي ٿي پوي. هي ويچار به تيز ڇريءَ جهڙو ڪٽيندڙ هو.

گهر جي ٻاهران ٻليءَ جي مياءُ مياءُ ٻڌڻ ۾ آئي ته يگانتر ڇرڪ ڀريو. اندوءَ کيس کڻي ڇاتيءَ سان لائي ڇڏيو. ڪلهه ٻلي جڏهن پونگڙو وات ۾ کڻي اندوءَ جي گهر آئي هئي تڏهن اندوءَ جي سس ويٺي هئي. چيائين "اٿي ٻليءَ کي جلد ڪڍ، متان تنهنجي پٽ جا ڪپڙا نه اورانگهي وڃي. "اندوءَ ٽاٽمايو ته سس چيو، "هيءَ ته پونگڙا کڻي ست گهر گهمندي، جلدي ڪنديس ته گهر ۾ انهه اچي ڏهو ڪڍي وهيئي. اندوءَ کي ٻليءَ تي رحم پئي آيو. هڪڙيءَ چير پيل پليٽ ۾ ٿورو کير وجهي ٻليءَ کي ڏيکاريندي ٻاهر کڻي ويئي. واپس اچي سس جي اڳيان ويهندي، سندس سيني مان هڪ ٿڌو ساهه کڄي ويو.

هتي هيءَ عورت نه پٿر جي مورتي ويٺل هئي نه ته ٻليءَ وانگر اندوءَ پنهنجو يگانتر کڻي هڪ ڏينهن سس وٽ ويئي هئي. کيس چيو هئائين "منهنجي ماءُ يگانتر کي نه ٿي ويهاري، الاجي ڇو اجان تائين هن جا منهنجي پسنديءَ جي شادي ڪرڻ تي خار نٿا لهن."

سس خنڪيءَ سان چيو هو، "سو سمجهين ٿي تنهنجي يگانتر کي ڇا مان ويهي پاليندس؟ پٽ جا گونهن مٽ ميڙي وڏو ڪيم ته وڃي پنهنجي مرضيءَ جي ڌارينءَ آڪهه مان شادي ڪري آيو. هاڻي هن کي نپايان. نمبلبا نه. جيڪي ڄڻين سي نپائين. مون کي پنهنجون ساهيڙيون- سڏيون ستسنگ انسنگئي گهڻا آهن. پنهنجو من وندرايو ويٺي آهيان..... ڇڏي ڏي نه تون اها نوڪري."

"گهر جو خرچ ڪيئن هلندو؟" اندوءَ جڻ پنهنجي منهن چيو، ڳاٽي ڀڳي ته مسواڙ آهي.... پوءِ ڇهه نه مڙس کي ته ڪا وڏي پگهار واري نوڪري ڳولي."

"امي وڏي پگهار واري نوڪري ڪرڻ لاءِ تيار ته آهي پر ملي نه."

"ٽٻار ڇو ڄڻجن؟"

اندوءَ جي دل کي سخت جهٽڪو آيو. سندس شڪل لهي ويئي. هوءَ يگانتر کي ڪٺي وڃي دريءَ وٽ بيهي ٻاهر جو جائزو وٺڻ لڳي. ڇو ڇڻجن؟ ڪيڏيءَ ٻي احساس مٽيريلزم اچي ويئي آهي اسان جي وچولي طبقي ۾. هن يگانتر جي ڳلن سان پنهنجا ڳل ڇهڻي چيو، ”منهنجو منو يگانتر“ ٻيليءَ ٻه انڌڪار جي پرلڪ ۾ ميڪو ميڪو ڪندي گهرن جيءِ ٻاهران پونگڙن جي رکڻ لاءِ آسان پيچي رهي آهي.

اندوءَ آهستگيءَ سان يگانتر کي پلنگ تي ليٽڻي ڇڏيو. پاڻ ٻه سندس پير ۾ ليٽي پيئي. اوهه ٿنگن ڏکهين ڪرڻ ۾ ٻه ڪيڏو نه آرام آهي. ليڪن ڪيستائين؟

اڄوڪو ڏينهن ته گذري ويندو. سڀاڻي ته صبح ٿيڻ سان نوڪريءَ تي وڃڻ لاءِ تيار ٿيڻو پوندو. سنتوش ڪمار رات جي ڊيوٽي ڏيئي ايندو. ٿڪل هوندو. نند اچي وڃيس ته يگانتر کي ڪير ڪير پياريندو؟ مان سڄي ڏينهن جيترو ڪير ناهي وڏي ٿرماس ۾ رکي ويندس. صوف جي رسي ٻه ڪڍي رکي ويندس، مگر ٻاڙهي ٿي ويندي. سنتوش کي ياد پوندو الاجي نه؟ ته پلا مان ڇا ڪريان؟“

اندوءَ کي لڳو هر هر سندس من اندر ڦهليل پرڪاش کي انڌيري جون اگريون گهٽڻ پيئون اڇن ڪاشبين ملڪن وانگر هتيءَ ٻه هنڌ پٽ ڪريچ ڪليل هجن سرڪار پاران.

اندوءَ جي وڏيءَ ڀيڻ هن مسئلي کي حل ڪرڻ لاءِ چيو هوبهو اتيئي ته نوڪري ڇڏي تونئي ڪٺي اهڙي سنستا ناهه جتي وچولن ڪٽنبن جون نوڪري ڪندڙ زالون پنهنجا ٻار ڇڏي وڃن. جنهن تن لاڳي سوتن جاڻي تنهنجوٻه ڪم تو جهڙين جوٻه ڪم.

هوبهو جهاز جي چند ڦوڪ نوڪريءَ واريءَ هن ڀيڻ جي صلاح اندوءَ کي ان مهل ته ڪين آنڙي هئي. خاص ڪري جڏهن سنتوش خاطري ڏني هئي ته هو ڏينهن جو گهر ۾ هوندو پاڻيهي يگانتر جي ديک ڀال ڪندو... پر ڪان جوت جو چيچاٽ ايندي جڏهن

در وٽ اچي رڪيو تڏهن اندوءَ اٿي در کوليو سنتوش گهر ۾ گهڙنديئي کيسي مان هڪ پنو ڪڍي ڪٽي اندوءَ کي پڪڙايو.

اندوءَ جا ته اوسان خطا ٿي ويا ته توهان جي هاڻي رات جي ڊيوٽي ختم؟ هاءِ رام، هاڻي ڪير ويهاريندو يگانتر کي؟

ٻوٽ پاسيرو رکندي سنتوش چيو "ڪهڙيون آهن اسان ٻنهي جون ملڪ، پاڻ ته ست ست ٻار ڄڻيا اٿن...."

ڏاڍي ڊڄل آواز ۾ اندوءَ چيو، "تڏهن سنڌ هئي. مهانگائيءَ جو وئل ڪين هو. آيئون سڀ عرب ملڪن ڏانهن لڏي ڪونه ويئون هيون...."

ٽِٻس ٻس ڊيگهه ڇڏ ڪجهه ڪمائڻ لاءِ ڏي." اندوءَ کي مڙس لاءِ چانهه ناشتو تيار ڪندي لڳڻ پئي لڳو ڄڻ جمنا ندي تار پيئي وهي هوءَ يگانتر کي وسديو وانگر ٽوڪري ۾ کنيون مٿي ۽ مٿي ڪندي پيئي وڃي.

اندوءَ جي شڪل ڏسي سنتوش ٻه اجهاسي ويو هو. يگانتر هيڏو مٿو يگانتر... ڪاش نه ڄمي ها سنتوش پٽ وٽ وڃي مٿس جهڪي کيس چمڻ لڳو. "اسان جي دکن جو انت آٽيندڙ ديوتا پٽ جو ڳرو ٿي پيو آهي اندوءَ."

اندوءَ جي اکين ۾ پاڻي چلڪڻ لڳو. آهستي چيائين "ڪوئي فڪر ناهي."

سنتوش ڪمار ٿپ ٿيئي زال جي سامهون اچي ويٺو. اندوءَ جي چهري تي پرنستا ۽ کنهن فيصلي جا نشان سهي ڪري اتاولائيءَ سان چيائين "ڇا سوچيو اٿيئي؟"

اندوءَ چيو، "مون پڪو فيصلو ڪيو آهي ته نوڪري ڇڏي نندڙن ٻارن لاءِ ڪريچ کوليندس."

سنتوش ڪمار خفي ٿي ويو ”هئڪو، ٿورو وڏو ٿئي ته الُمندر ڪولج، پوءِ هڪ سنڌي اسڪول ۾ ڪولج اچان وڏو ٿئي ته ڪاليج ۾ تون ئي ڪولي ڏجائنس...“

”سنتوش، هي چا پيو چوين؟ چا وري رسڻ جي ڳاڙ لڳي لٿي؟ مون چيو نہ ”هاڻي يگانتر ڪان پوءِ اسان جو وڙهڻ ٻند؟“

”پر اندو تون پنهنجون ڊگريون تہ ڏس.“

”مون ڪي ڊگرين ڪان وڌيڪ منو آهي يگانتر. وڏي ۾ وڏي ڊگري تہ منهنجي يگانتر آهي.“

ستيءَ جو چبوترو

مبنارس يونيورسٽيءَ جي ليڊيز هاسٽل ۾ ليلا ديديءَ جي ڏاڍي عزت هئي. اڪثر ڇوڪريون ڪيس وڪوڙي ويندي هيون ته ”هن ڳالهه جو مطلب ڇا، هيءَ ڳالهه ڪيئن آهي؟“

ليلا ديدي ايم اي جي آخري سال ۾ هئي. اڄ ڪيسڀي اي جي ڇوڪرين پڪڙي ويهاريو هو ته هوءَ کين اهو رازٻڌائي ته هاسٽل جيبلڊنگ پٺيان ڪمپائونڊ جي پٺ وٽ جيڪو مباغيچو هو تنهن ۾ ڇوڪريون پڙهڻ لاءِ ڇو ويندي هيون آهن. ليلا ديدي کلڻ لڳي ”پلا اهوبه ڪو سوال آهيباغيچي ۾ هوا سٺي آهي، وڻن، خاص ڪري ليمن جي وڻن مان خوشبوءِ پئي اچي. اڪيلائي شانتي... پڙهڻ ۾ چت لڳڻ لاءِ اهڙي وايو منڊل جيئي ته ضرورت آهي.“

”نه“ وشنيءَ ضد ڪيو. ”ضرورٻيوبه ڪجهه هوندو. خاص ڪري نيلما کي اتي ستيءَ جي چبوتري تي وينل ڏسي، مون کي شڪ پوندو آهي ته انهي چبوتري تي ويهي پڙهڻ ۾ ڪوئي راز هوندو.

اجان لفظ وشنيءَ جي وات ۾ئي هئا جو صندل تي وينل سڀ ڇوڪريون ليلا سميت ماٿ تي ويون. سيني جي نظر نيلما تي هئي جيڪا پنهنجي روم مان نڪري صندل وٽان هلندي مني مرڪ ۽ گلاب جي سڳنڌ ڦهلائيندي هلي ويئي. ٿئي پاسي وارين ڪوٺين طرف جتي سندسئي ڪلاس جي هڪ فرسٽ ييئر فيلو رهيل هئي.

صندل تي وينل ڇوڪرين کان سيسڙاٽ نڪري ويو. ڪنهن چيو، ”شيطان جيباري ۾ ڳالهاءِ ته شيطان حاضر.“

ليلا ديديءَ وات سان چه چه ڪري چيو، ”ڪير پلا هن گلاب جي گل کي شيطان سان مشلبهت ڏيڻ جي همت ڪندو.“

ڇپ کي چڪ پائي دروءَ چيو، ”ساري ديدي نيلما جهڙي سهڻي ڇوڪري تہ سچ پچ مون حياتي ۾ نہ ڏٺي آهي...“

پوءِ تہ هيون نيلما جي گلابي چپن ۽ بادامي اکين ڏڳهن وارن ۽ چمڙيءَ جي روشنيءَ جون سارهيون هڪ هڪ سندس سونهن ۽ بلت ڪونہ کو سهڻو اظهار پئي ڪيو.

ايتري ۾ نيلما ستيءَ واريءَ روم مان نڪري ۽ ڏاڪا ڪمپائونڊ جي لهي هاسٽل جي پنيان واري ۽ باغيچي ڏي هلي ويئي. سيني سس پس ۾ چيو ”ستي ڪا ڇبوترا“ مگر نيلما پنيان ڪين نهاريو.

صندل تي وينلن اجان وري ٿي سندس سونهن ۽ بلت شروعات ڪئي تہ مئگيءَ چيو ”بس ۽ بس حد ٿي چڪي. مون تہ هانگ ڪانگ ۾ پريون ڏٺيون آهن هيءَ تہ سونهن ڪجهہ ڪينهي...“

ليلا ديدي گوڏن مٿان ۽ بانهون رکيو مٿن ڪاڏي رکيو ويٺي هئي سندس ڇهري پئي ڪليو.

مئگيءَ چيو، ”هانگ ڪانگ ۾ اسان ڪانوينٽ ۾ مئي هن ڪان وڌيڪ سهڻيون ڇوڪريون هيون.“

ليلا پڇيو ”مئگي تون سچ سچ ۽ ٻڌاءِ توکي هن ۽ بنارس هاسٽل جي مشرقي ماحول ۾ مزو اچي ٿو؟“

”مزو؟ ڇي. مان تہ اهڙو ۽ بور ٿي ٿيان جو اچئي جيڪر واپس هلي وڃان. پر پپا، او ماءِ گاڏ، اهڙو پپا شل ڪنهن کي نہ ملي. اصل چوي وڃي ۽ بنارس يونيورسٽيءَ ۾ پڙهي هندستاني ۽ ٻڻجي اچ. توکي هتي مغربي هوا لڳي ويئي آهي...“

هانگ ڪانگ تہ يارت جي اوير ۾ آهي. ان حساب سان اوپلهہ جي هوا پهرين هتي لڳي هوندي ۽ برابر اهڙو ٻڌبي تہ نہ ملڻ ڪپي. ”منهنجو ٻڌبي چوي ٿو انديا جو ڪلچر هانگ ڪانگ کان سنو آهي...“ مئگيءَ نٽل ڦٽل هنديءَ ۾ ڳالهايو تہ سيني کي مزو پئي آيو.

ڪلندي ڪلندي سيني چيو، ”هلو ته باغ ۾ هلي ستيءَ جي چبوتريءَ تي محفل مچايون.
ڏسون نيلما اسان کي پير رکڻ ڏئي ٿي چبوتري تي.
هي ستن سيتلائن جو ميڙاڪو جڏهن باغ ۾ پهتو، تڏهن پري کان ڏسي مڱڻيءَ چيو
”ڏسو ڏسو، نيلما آسمان ۾ ڪجهه ڳولهي پيئي...“
هن ميڙاڪي کي ويجهو ايندو ڏسي نيلما اٿي کڙي ٿي ۽ يڪدم وٺن پٺيان ڦري واپس
هاسٽل ۾ هلي ويئي. سيني نيلما کي ڏس ڪيا پر هوءَ غائب ٿي ويئي.
ليلا ديديءَ ٿڌو ساهه کڻي چيو ”ويچاري.“
مڱڻيءَ ڪجهه انگريزي ڪجهه هنديءَ ۾ چيو، ”هيءَ ته حد آهي، توهين سڀ هتي اچي
وينيون نيلما کي ملڻ لاءِ ۽ هوءَ ڀڄي ويئي. پوءِ به ديدي چوي ٿي ”ويچاري“ چوڻ کپي
نئٽ مئنرس“
ليلا ديديءَ جي هاسٽل جي شاگردن ۾ ايڏي عزت هئي جو مڱڻيءَ جو هن طرح ڳالهائڻ
سيني کي ڏاڍو برو لڳو.
ليلا ديديءَ صبر سان چيو، ”ويچاري“ چو چيو ”اها توکي خبر آهي؟“
”هن اسان کي ڪجهه نه چيو ميدان ڇڏي ويئي انکري ويچاري هوندي ڇا؟“
”نه ليئن ڪانهي. توکي خبر آهي ته نيلما ودوا آهي.“
مڱڻي وات تي هٿ رکي چيو، ”او، نو، نه، نه.“
”توکي خبر آهي ته هتي ودوا جي ڪهڙي حالت آهي؟“
مڱڻيءَ پريشانيءَ ۾ چيو، ”مگر هيءَ هيتري ننڍي، هن جي ته مون سمجهو اجان شادي به ڪئي
نه ٿي هوندي.“

ڪنڌ سان هاڪار ڪندي ليلا ديديءَ چيو، ”هنجي شاديءَ ڪيٻال وواهه چوندا آهن. ڏاڍي وڏي راجلعي خاندان مان آهي نيلما. سندس پيءُ کي ڪنهن سبب پئسن جي ڏاڍي تڪڙي ضرورت پيئي هن کيس هڪ وڏي زميندار سان پرڻئي ڇڏيو.“

هڪ عجيب ماڻ ڇانئجي ويئي ستيءَ جي چبوتري مٿان. چوڏاري وڻن ۾ ڪن جهرڪين جي چون چونٻڌڻ ۾ اچڻ لڳي. ليمن جي وڻن مان سرهاڻ هوا سان ڪجي اچي هنن ڇوڪرين جي ميڙاڪي جو وات ڪٿو ڪيو.

مئگي ڏاڍي ويچار ۾ هئي. ڪو ڪيلا کيس ڏونڌاري چيو، ”هلو هلي گنگا ڪناري وهون سج لهڻ جو نظارو ڏسون....“

مئگيءَ چپ تي آڱر رکي چيو، ”پر ليلا ديدي، توهان جي انديا ۾ ليئن چو آهي، جو مرد وري وري پيا شاديون ڪن، مسلمان ته جيئري تي جيئريون شاديون ڪن، ليڪن زالن لاءِ وڌوا وواه پاپ آهي؟“

سيني ڇوڪرين پنهنجي پنهنجي آواز ۾ هن ٽاپڪ تي ڳالهايو. جوش ۾ اچي ميران چيو، ”ڇا هن نيلما کي زندگيءَ ۾ ڪي ارمانئي نه هوندا؟“

ليلا ديديءَ هڪ اداس ڪل اچلي چيو، ”ان ڪان گهٽا ارمان هنن ڇوڪرن جي هاسٽلن ۾ جاڳڻ شروع ٿيا آهن...“

”مطلب؟“ مئگيءَ پڇيو.

”ڇوڪرن ايڏا خط لکڻ شروع ڪيا آهن جو هاسٽل جي ماتا جي ته ڪڪ ٿي پيئي آهي. هڪڙو خط ته نيلما کيهه نوٽيسٻورڊ تان مليو هو. هڪڙو خط ته نيلما کيهه نوٽيس ٻورڊ تان مليو هو. مون کي اچي ڏيکاريو ويچاريءَ.“ ڇوڪرين وني ليلا ديديءَ کي ڏونڌاريوٻڌاءِ ڇا لکيل هو. لکيل هو، ”تون جڏهن يونيورسٽيءَ ۾ رستي تان لنگهندي آهين، تڏهن ليئن لڳندو آهي رستي جي ڏامر مان شعاع نڪرڻ لڳندا آهن. رستي جو رنگ

رستا تنهنجي قدمن وٽانئي ڦٽن ٿا ۽ تنهنجن پيرن کي ڇهي ڪري اهو ڪرتارپڙو ڪنيون پري پري تائين هليا پيا وڃن. ڪيترو اڃا ۽ ملائم آهن تنهنجا پير. هر قدم سان تنهنجي چال هڪ عجيب اندر جال پيدا ڪندي اسان جي هاسٽل ڏي اچليندي ويندي آهي. اسين جوان ان مهل انهي سترنگي جال ۾ ڦاسي سن ٿي ويندا آهيون. رجني گنڌا جي ٿارين جهڙيون تنهنجون ٻانهون, هوا ڪان هلڪي ڪومل ٻدن جي ٻنهي پاسي لهرائينديون هلنديون آهن تڏهن لڳندو آهي تنهنجين آڱرين ۾ رجني گنڌا جون ٻند مکڙيون کلڻ لاءِ آتيون آهن. هي مکڙيون کلڻ کان اڳ ئي هيڏي سڳند ٿيون ڦهلائينديون وڃن ته جڏهن ڪنهن گلي جو سپرش ڪري کلي پونديون تڏهن ڪهڙي هوندي اها سڳند, ساري پرٿوي جل ٿل آڪاس سڳند جو ساگر لهرائي اٿندو ان مهل. اهو ڀاڳيشالي شخص تڏهن ساري سنسار کان وڏيڪ سني رکندو انهن ڪومل گلابي اڌرن تي... اڻٻوٽيل پرڪاش پريون اکيون جڏهن انهيءَ پياري ڏي ڏسنديون تڏهن سونا ورق ڪنهن ٻرقي حرڪت سان جري ڇڏيندا هن جو جيءُ...”

ليلا ديديءَ واتان خط جو هيڏو ٻيان ٻڌي ٻيون سڀ ته منتر مڳڌ ٿي ٿي ويئون پر مئگي ڏاڍي مونجهاري ۾ اچي ويئي. چٽپٽائي چيائين, ”پر هن ڇوڪريءَ جي وري شادي ڪرڻ ۾ ڪهڙو گناهه آهي؟“

سيني ڇوڪرين اهڙي ڳالهه جي جواب لاءِ ليلا ديديءَ ڏي منهن ڪري ڇڏيو.

ليلا ديدي پهرين ته ڪا ڪن مئگيءَ طرف ڏسندي رهي, پوءِ آهستي چيائين, ”نيلما تمام وڏي گهراڻي جي ڇوڪري آهي, جتي ٻي شاديءَ کي گهر گهلائي سمجهيو ويندو آهي. هوءَ ته هن عمر ۾ ڇئن ٻارن جي ماءُ آهي.“

رڳ نڪري ويئي ڪاليجي ڪڪين ڪان۔ ليلا ديديءَ کي ڪل اچي ويئي. سڀ جدا جدا فتوملڪون ڏيئي رهيون هيون تبار ماڻيجا هوندا يا سندس پيڪر پينر هوندا... ليلا چيو،

”نيڪڻي سمجهيو اٿو. نيلما جي پيءُ کي ڪنهن واپار ۾ گهاٽو پيئجي ويو جنهن پلي مانس کان قرض وٺي گهر نيلام ٿيڻ کان بچلڻي سگهيو، انهيءَ جي زال مري ويئي هئي ۽ نيلما لاءِ گهر ڪيڪيين. شاديءَ کي 12 مهينلڻي ڪين ٿيا هئا جو اهو وڏو خانداني زميندار راهه وباني وٺي ويو. نيلما جي ڳوٺ وارين ساهڙين زالن ته چيو هيڏي سونهن ڪٽي چوڪري مڙس کان سواءِ ببرباد ٿي ويندي سندس عمر جيڏا تبه پٽمڻي گهر ۾ اٿس.

هن کي ستي ڪرڻ گهرجي.

هاڻي ته چوڪرين کان ذري گهٽ ڪيڪ نڪري ويئي، مئگي ته الاهي گاريون انگريزي ڊڪشنريءَ مان شايد ياد ڪري رکيون هيون سي سڀ نيلما جي ماءُ پيءُ کي ڏيئي ويئي.

ليلا مئگيءَ جي گوڏي تي هٿ رکي، ڪيس ماٺ ڪرڻ لاءِ چيو ۽ ڳالهه جي پڇاڙي ڪندي چيلڪيين، ”پيءُ سندس ڪجهه نون ويچارن جي پوٽي پڙهڻ شروع ڪئي آهي سو ڌيءَ کي پاڻ وٽ وٺي آيو ۽ يڪدم هتي ڪاليج ۾ داخلا وٺي ڏنلڪيينس.“

مئگيءَ چاتيءَ تي هٿ رکي چيو، ”منهنجا پيگوان، چا ته چوڪريءَ جي سونهن آهي ٺاٺا اٿس ڳل ۽ چپ تبرلبر چيري ليس اٿس چمڙي ته اهڙي اچي لسي اٿس جهڙو مکڻ.“

”فوڊ ڊپارٽمينٽ ۾ نوڪري ڪئي اٿيئي شايد.“ هڪ ڪڪيءَ مئگيءَ کي ٽوڪ هڻئين.

مئگي تپي ويئي۔ ”هي آهي ڪلچر، هي آهي اندين ڪلچر، جيڪو سکي اچڻ لاءِ پيئدبيءَ مون کي هن بنارس يونيورسٽيءَ ۾ موڪليو آهي؟“

”ڏيرج ڏيرج، منهنجي مٺي مئگي، پلا تنهنجي ڪلچر ۾ اهو ته هوندو ته جيڪو ٽوڪ هڻي تنهن کي چرچي سان جواب ڏجي....“

مئگي منهن سجلڪي ويٺي رهي.

هڪ ڇوڪريءَ سوال ڪيو، ”ديدي نيلما پڙهي پوءِ ڇا ڪندي“.

”ڇو پڙهڻ پنهنجي سر هڪ شڪتي ناهي؟“

ٻئي پڇيو: ليڪن ته ڪين ٿيندو جو هيءَ وري وڃي گهر گرهست ۾ ڦاسندي. سڄو ڏينهن اٺو ڳوهينديٻارن کي ٻارن جيٻارن کي لوليون ڏيڻ ۾ گذاريندي.

”ڌت“ مڱيءَ کان نڪري ويو. ”اڙي ههڙي ڇوڪري ڪوئي ڪارخانو کڻي کولي تبه لک ڪمائيندي“ ليلا ديدي ”ساري“ ڇٽي مڱيءَ تي حملو ڪري ويئي، ”مڱي پئسو ڪمائڻئي زندگيءَ ۾ جو هڪئي اديش ناهي جيوت کي سڦليبنائڻ جو- ٿي سگهي ٿو سندسٻي شادي رچائي وڃي. يا هڪ ايم اي پاس عورت جنهنٻيٻاک نموني گهر گرهستيءَ کي هلائي سگهندي سو ڇا گهٽ ٿو لڳي توهان کي؟“

هاڻي ڪياڙي ڪنهندي هرهڪ پنهنجي راءِ ڏني ڪنهن چيو: هن کي گهٽو گهٽو پڙهي پرنسپال ٿيڻ کپيٻيءَ چيو ههڙي سهڻي اگر ڊاڪٽرياڻي ٿي وڃي ته اسان جي ملڪ جون جيڪي گريوئيون زالون هن ڊاڪٽرياڻيءَ وٽ ايندون سي هن جهڙا سهڻاٻار پئدا ڪنديون. مڱي وڏي اکيون ڦاڙي ستيءَ جي چبوتري تي هٿ نڪاءَ ڪري چيو، ”مان ته چوان ٿي مان اگر شاديءَ کان پوءِ وڌوا ٿي ويس ته وري ضرور شادي ڪنديس. زال ذات مڙسٻنا نه ٿهي مرد پلاٻنا زال جي هلي سگهندا آهن.... جيئن منهنجو ڀڳدي آهي. اسان جي مميءَ ته مرڻ مهل انجام ورتس ته تون وري ضرور شادي ڪندين- تيسين اصل ساهه نه پيو نڪريس ويچاريٻيماريءَ کان ايڏو پريشان هئي..... ڇهه ڇهه...“

مڱيءَ طرف ڏسي ليلا ديديءَ چيو ”مڱي ميرچنداڻي هڪ ڳالهه تنهنجي مڃڻي پوندي تون ڏکي ۾ ڏکي ڳالهه ڏاڍي سولائيءَ سان ڪري ٿي وڃين..... مثلا هي ماءُ جي موت جي ڳالهه...“

”ڇا هي ان ۾ حقيقتئي نه آهي“

هڪ سڪيءَ ڏانهس يڪ ٽڪ ويٺي نهاريو. انهي چيو، ”پوءِ مڱگي چو، مينگهي تنهنجو نالو آهي انسان چو نہ سڏيون توکي؟“

”او نو نو نوٽبارن وانگر مڱگيءَ انگل ڪيو. اوچتو چيڪئين ٽاقي هڪ ڳالهہ هن نيلما مبلبت هيڏيون سپ خبرون ڪين پيون توهان کي؟“

”اڙي واهہ“ ليلا ديدي ساڙهي چندي اٿيبيني ”رامايڻ پورو ٿي ويو هاٽي ٿي پچين رام ڪير هو.“

مڱگي ليلا ديديءَ جيبانهن ڪٽي جهلي.... آخر ليلا ديديءَ کي چوٽو ٿي پيو، ”مانبہ نيلما جيئي ڳوٺ جي تہ آهيان.“

چرڪ پرجي ويو سيني ڪان.

ممبئيءَ واري.....

شيلا پنهنجي پار ڪي ماءُ طرف وڌائيندي چيو, "هان وٺ پنهنجو سونو."

ماءُ سونوءَ کي وٺي هي وٺي تنهن کان اڳ نندي پيڻ جهٽي پار کي کڻي اٿي پگي.

"لڳي لڳي." ڪندي ٻوٽ جو پادر لاهڻ چڏي هڪ پادر گهليندي شيلا پيڻ کان وجي پٺ ڪسيو. چيائين "چري جهڙي, لپ ڪارٽ مان چو ڪييئس؟"

"هي لپ ڪارٽ آهي جهڙي ٽري... سولو ڪيڪ آهي چا جو ٽري ۾ رکيس؟" ليئن چئي وري جهٽ هٽي نندي پيڻ پار کي کڻي ويئي. سولوءَ کي کڻڻ واري رڳي هڪڙي نندي پيڻ ڪانه هئي, هتي ته سوٽيون ماساتيون پاڙيواريون سڀ واري سان پار کي کڻنديون ٿي ويئون.

شيلا هيٺ نه متي هئي, انمنيو ماءُ سان ۽ وڏي پيڻ سان ياڪر پئي ملي چاچيءَ چيو "شيو گهوٽڻ چو ڪين آيو؟"

شيلا چيو, "هو ته هفتي کن ۾ اچي ويندو پر ياپي هڪڙي ڳالهه ٻڌي چڏيو مون کي شيو نه شيلا ڪري سڏيندا ڪريو نه ته سونوءَ جي پيدائيءَ کي غصو ٿو لڳي."

چاچيءَ سرير کي لوڏو ڏيئي ٻانهن هلائي چيو "سونوءَ پيءُ اچي ته سهين, اجان ته رڳو توکي مکو اٿس ته وجي ممبئيءَ جو جلوو ڏيکار اجميري ۾."

شيلا جو منهن سجي ويو. چاچيءَ سندس ڪاڏيءَ کان جهلي منهن متي ڪري چيس تبليلي, دل ۾ نه ڪر توکي ته شيلا سڏيندا سين پر تنهنجي لالوءَ کي ٻه چوندينءَ ته لڪلا ڪري سڏينداسين." ان ڳالهه تي سيني ۾ ٿهڪڙو پئجي ويو.

شيلا پنهنجي پار جي لپ ڪارٽ کڻي وجي سونوءَ کي ان ۾ رکيو. وڏي پيڻ چيو, "شيوي... نه شيلا, هيءَ لپ ڪاٽري ته جهڙي اڌ گاڏي پر ڦيتا ڪونه اٿس." ميڙاڪي ۾ وري

هڪڙو ٺهڪڙو گونجي اٿيو. شڪلا پٽ کي چمڻ لڳي. چاچيءَ چيو ”هيڏانهن ته ڪرينس مان ته پٽ کيس ٿي چميون ڏيان.“

”چو مون کي نه؟“

چاچيءَ شڪلا جلديءَ ڳل پٽي چيو ”هان وٺ پهرين توکي.“

ڇهين ڏينهن جڏهن چاچي ستسنگ ۾ وڃڻ لاءِ سنيري تڏهن شڪلا پنهنجو وڏو شاهي ٻٽون ڪڍي انهيءَ مان هڪ سينٽ جي شيشي ڪڍي، ٿوري سينٽ چاچيءَ کي مکي، شيشي چاچيءَ کي هٿ ۾ پڪڙائيندي چيائين ”پاپي هيءَ شيشي پاڻ وٽ رکي ڇڏ ٻاهر نڪرين ته ٿورو مکي نڪرندي ڪر.“

”اهي هاڻي ره رهڻ ڏيءَ واري، اجان ته لنڊن آمريڪا گهمي اچين ها ته چوين ها سڄي گهر ۾ سينٽون هاري ڇڏيو.“ چاچيءَ سينٽ جي شيشي شڪلا کي پڪڙائيندي چيو ۽ گسر گسر ڪندي ٻاهر نڪري ويئي.

شڪلا ٺٺولي ڏيئي چيو، ”سويل مون کي چمي ٿي ڏنائين ان مهل ڪيڏي پئي پگهر جي ٻانس اچي پاپيءَ مان.... ڳوناڻي....“

ماءُ جي نهار ڪجهه ڪن لاءِ شڪلا تي ٽڪيل رهي. ساڳيءَ ٽڪيل نهار سان شڪلا کي سڏي چيائين ”پٽ جي ڇٺي ته لاهي ڏس ڪجهه ڪيو نه هجيس. مون کي ته خبر ئي نٿي پوي. ڪٿان ڪلندي؟ هيءَ ته ڇٺيءَ ڪانه ٿي لڳي؟

شڪلا چيو، ”فڪر ئي نه ڪر، پلي چوويهه ڪلاڪ اها ڇٺي پيئي هجيس، توهان مان ڪنهن کي ڪونه پسڪيندو.“

نندي پيڻ آرسيءَ ۾ ڏسندي وار پئي ٺاهيا سونوءَ کي هنج ۾ ڪٽي چيائين ”گلاب جي پاڻيءَ جي ڇٽڪار ڪان ڇتي.“

ماءُ ڳل تي آڱر رکيو وسمئيءَ ۾ ويٺي رهي. شئلا چيو، ”انهن تڪليفن جي ڪري ته هيڏا مهينا ڪين آيس نه. ڏس گهٽا ٿيڙ گهلٽا پيا آهن.“ شئلا چوندي چوندي وڏي بيگ جو ڍڪ کٽي کوليو.

هرڪا سري ملئي بيگ ۾ پريل خزانا ڏسڻ. ماءُ چيو، ”شئلا، هيترا ڪير جا ڄبا؟ هتي ڪير ڪونهي ڇا؟“

”نبلبا“ شئلا بئي هٿ هڪ بئي سان نڪلئي چيو، ”مان بس هڪ ئي برئند جو ڪير پيئاريندي آهيانس.“

ٻمبئيءَ کان سواءِ انهي برئند جا ڄبا ڪٿي ملندا آهن ڇا“ پري بينل نندي پيڻ چيڙ ڪئي.

سيني وٽ ٿهڪڙو مچي ويو پر شئلا لڄي ڪانه ٿي ڳچي ذرا مٿي ڪري چيئين ”اڇي رهي ڏسو بمبئيءَ ۾، ته هتي جي ۽ اتي جي تفاوت جي خبر پئجي ويئو.“ وڏي پيڻ هيميءَ ڏاڍيءَ توڏ سان چيو، ”سو ايندو ڪير توهان وٽ ممبئي ۾، جنهن جو اٿو ڪٿو هوندو سو ايندو توهان وٽ ٻي مانو ٿيڻ.“

شئلا نرڙ ۾ گهنج وجهي پڇيو، ”ڪنهن کي ڪيو آهي اسان ٻي مانو؟“

هيمي هٿ ڪٽي چيو، ”ڏاڍا مان ڪيا هيو منهنجي نڙان جا، ويچاري سيڻ ماٺهو ملئي توهان جي در تي، پهرين ته ورڻ ئوس ڳنڙ کان ته تار چونه مڪئي؟“

”ديدي چوين ڇا پئي؟ سچ ته چيومانس، تار ڪري ها ته ڪيس اسٽيشن تي نه وٺڻ وڃون ها؟“

هيميءَ چيو، ”تون نندڙي بار واري، مڙسهين ليئرپورٽ جي تيسماداريءَ ۾ پورو، پوءِ ڪير وڃيس ها وٺڻ؟ تنهن هوندي به گهوٽ سان گڏ هئي ڪا اڪيلي ته ڪانه هئي......؟“

”ديدي، پر مون چيو مانس ڪئي چا. گراهه تي وات ۾ وڌم ان مهل اچي گهنٽيڪئين. ماڻهو اڳ ۾ ته خبر نٿي. گهر ۾ ڪلڪڻ واري مان هڪ جٽي، هوءَ ٻار ۾ مڙس ونئي اچي لتي، سو ٽن جٽن جي روٽي نٿين سر ناهڻي پيئي نه. هوڏانهن منهنجي ڪٽي پارٽي هئي....“

هيميءَ تو مان چيو،”سو چا تي پيو. اسان وٽ ته هتي آڌيءَ رات جوٻه مهمان اچي لهن ته ڏمئي ڏيئلبڻ ڪنڌا آهيونس“ شڪلاڀه اوترومئي تڪي آواز سان چيو، ”نه نه اسان وٽ ٺڪين ڪونه هلندو آهي، اسين ساهيڙيون سڌونبه هڪبئي وٽ فون ڪري پوءِ وڃون.

ڪنهن مهل ماڻهو گهر ۾ آهي، ڪنهن مهل ناهي“

ها ها، اها خبر لٿون توهين ٻمبئيءَ واريون پير ۾ جتلو پلڪي سجو ڏينهن پيئون رستا ڪچنديون آهيوٻارن کي آيلڻن جي حوالي ڪري اچ ڪٽي پارٽي، اچ جوڳا جو تڏو، مڙيئي رول پين تي آهيو....“

تڏهن ماءُ چيو، ”چڏيس هيمي، توبه ايندي شرط ڪٽي سگن تي ڪنيو آهي چوڪريءَ کي“

هيميءَ چيو، ”ممي، تون چلبه چڻمبئيءَ وارا رکا اٿيئي رکا....“

”ته اجوڪي ڏينهنٻمبئيءَ جي هوا نڪرڻ ڏيونس ليئن نه“ ننديءَ پيڻ هيميءَ کي اک پ øö Ĭي ماءُ طرف ڏنو.

شڪلا منهن سڄڪيٻئي ڪمري ڏي هلي ويئي. ٽيئنٻرئي مهل چاچيءَ شيوي شيوي ڪندي در ۾ پير وڌو. نندي پيڻ اچي هٽ، پنيان ڪري سندس اڳيانبيهي رهي.

چاچيءَ چيو ”جواب چو ڪين تي ڏين ڪٽي آهي شيوي؟“ نندي پيڻ ڪلي ڏنو، ”تو وري شيوي چيو نه پاپي؟ ۽ اکين جي تارن کي ڦيرڪي ڦيرڪي چيلهه تي هٿ رکي چوڻ لڳي، ”مئدم پاپي صاحبان، توهان جي لاڏلي شڪلا ديوي پڪچر ڏسڻ ويئي آهي“

”ڪڪي ڪيٻه ڪٽي ويئي چا؟“ چاچي پڇيو.

”ف ا ا“ ڪندي نندي پيڻ اچي ٿهڪن ۾ ڇتڪي اصلبسڻي نہ ڪري، وچ ۾ چيائين، ”ڪڪي کي پڪچر تي ڪٺي ويندي شئلا ديوي. ف ا ا مئدمر شئلا ديوي چوي ٿي تہ اسين ممبئيءَ واريون توهان ڳوناڻين وانگرمهار جي ٿنگ اڳيان ٿنگ پنيان کين ڪڇ تہ ويهاري، کين نڪرندا آهيوںهاهر.“

چاچيءَ ڪجھ ياد ڪندي چيو، ”هوءَ لپ ٿڙي جا آندي اٿس. پوءِ ڪڇ تي چو ڪٺيس. پر وڏي ڳالھ هتي اسين جو هيتريون جٽيون وينيون آهيون ڪڪي کي ويهارڻ لاءِ ڏيءَ پيڪن ۾ملئي آهي پلي گهمي گهتي پگهر تہ سڪلئي....“

ايتري ۾ شئلا خود اچي پرگهٽ ٿي. چاچيءَ پڇيو، ”پڪچر تي ڪانہ ويئين چا ڏيءَ؟“

”پاپي پڪچرونهممبئيءَ ۾ ويديو تيءَئي ڪوڙ ڏسندي آهيان. هينئر پاڙي ۾ ويئي هئس. ڏاڍو پئي سيني ڪونيوبمبئيءَ ۾ تہ سيني جا فليٽمبند هوندا آهن. گهنٽي وڄاءِ تڏهن کلن، هتي تہ سڀ در کليا پيا آهن.“

چاچيءَ شئلا جي هنج مان ڪڪي کي وٺي چميو تہ چيائين ”هيءَبانس ڪهڙي پيئي اچي ڪڪي جي وات مان؟“

طاقت جي دوا پياري اٿمانس.“ شئلا چيو ”طاقت جي دوا؟ چو شيوي، ڇوڪرو ڪمزور تہ لڳيئي ڪين ٿو. ٿڪ تي ڦٽي ڪريان نظر ڪانہ لڳنديس.“

نندي پيڻ ڏاڍي کل کل جي موڊ ۾ هئي چيائين ”پاپي اٽ کي ڪونہ کيڏو پاڻي پياري ڇڏيندا آهن تہ ڇھ مهينا ڪن رڻ مان هلي تمہ اچا نہ لڳيس.“

شئلا تپي ويئي چيائين، ”سو هي اٽ آهي، اٽ آهي؟“

نندي پيڻمبوت کي هٿ ڏيئي کل روڪڻ جي ڪوشش پئي ڪئي، جو چاچيءَمبار کي چمي ڏيئي چيو ”اٽ چئوس، ڇلہ چئوس، پر هن گڏھ کي ڪا خبر ڪانہ پوندي...“

هاڻي تہ نندي پيڻ جي ٻيگهي متي. سونوءَ کي کلهي تي رکي خوب کلندي ٺهڪ ڏيندي ڦيريون ڀڪينديي چوندي رهي "سونو منهنجو اڻ آهي سونو صفا ڊڳو آهي، سونو اصل گڏهه آهي..." شئلا جو ساهه مٺ ۾ اچي ويو. رڙ ڪري چيڪين "پنواڻي نہ اچي وجيس-رکيس هتي..."

چاچيءَ چيو، "ڇڏيس شئلا، ويني نچڪيس، ڪجهہ ڪونہ ٿيندس پهرين تون ٻڌائيم سئين سنجهي، وار ڇو ڪولي ڇڏيا اٿيئي؟ دير سان وهنتو اٿيئي ڇا؟"

شئلا وارن کي سهلائيندي چيو، "نہ پايي، اسان وٽ زالون چاهي ڇوڪريون، شئمپو هڻي وار ڪولي نڪرنديون آهن ٻمبئيءَ ۾."

اهل ڪندي نندي پيڻ چيو، "آهلبمبئيءَ ۾ ڇوڪريون وار ڪولي رستا ڪچينديون آهن."

چاچيءَ چيو، "ڇڏ هاڻي مخولبازي-ٻمبئيءَ ڇا اجمير ڇا. آهن تہ ٻئي هندستان ۾ نہ."

نندي پيڻ پڇيو "پهرين هيءَ ٻمبئيءَ واري ملڪين سمجهي ڪٿي ٿي؟"

چاچيءَ چيو، "تون تہ ڪا اصل چري آهين، جڏهن نپني اجمير ۾ ٻہ سال ٿيا اتس ٻمبئي ۾ پرڻجي ويئي، تہ ڏارين ٿي پيئي ڇا؟ اڄ گهڻيون سنڌي ڇوڪريون دنيا جي لندن، آمريڪا ۽ جاپان جي شهرن ۾ ٿيون پرڻجي وڃن- شهر شهر جي ريت رسم ٻي انڪري ڏاريون ٿي پيون ڇا؟"

شئلا چيو، "ها... ليئن ڇئجو پايي، هن ڳوناڻي جو دماغ الائي ڪٿي ٿو هلي."

"وري ڳوناڻي وري ڳوناڻي." پيڪي اٿي نندي پيڻ. "تہ تون ٻہ ٻمبئيءَ واري ڇئي مخول نہ اڏاءِ نہ وڏي پيڻ جو." چاچيءَ نندي پيڻ کي سهم ڪيي.

تڏهن نندي پيڻ هيٺ گوڏن ڀر ويهي پنهنجي نڪ تي آڱر رکي چيو، "جانو گيسي، ڪانہ چونديس توکي ٻمبئيءَ واري. هاڻي ٺبس؟"

شئلا پيڻ جلبئي ڳل پٽي چيو "ها هاڻي مان ٻہ توکي ڳوناڻي نہ چونديس."

وجان سو وجان ڪيڏانهن

توهان سيني مان ڪڪ ڏاڍي ٿي آهيان پر وجان سو وجان ڪيڏانهن توهين ته سڀ چوندا سرستي شادي ڪري ڇڏ.

پر پيءُ صاحب ڪري سرڪاري نوڪري ڪو دڪان دڙو ته اٿس ڪونه. تنهن جا مهيني مهيني پونج پنجوءَ وارا ڪٽئي پيا آهن. ڪتان ڏن ڪنو ڪري جو مون لاءِ گهوٽ خريد ڪري اچي ويچارو ڏاڍو ترسيو ته پهرين منهنجي شادي ٿئي. نيٺ اميءَ چيس ”پڙٺ تون پنهنجي مومل وٺي اچ. سرستي اجان ٿيٽيهن جي آهي لڪيو هوندس ته گهر ويٺي اچي گهوٽ ملندس ٻين جون ته چالهين پنجاهين جون ويٺيون آهن.“

سو نيٺ منهنجو سون جهڙو پاءُ ڪلر گهلي آيو گهر ۾. نه ڏيتي نه ليتي. الٽي کهڙن مٽن اپياڳتن جي ڏيءَ وٺي ويس ڪاليج ۾ ٽي. ڪو ڪڙ ڪونهي ڇوريءَ ۾. چوانس اوٻرگهه ٽني. ڦوٽو ڪير ۾ وڏءِ ته ٻليءَ جو ڊڪ ڪٽي ڦٽو ڪيئي ڇا؟ٻس منهنجو ڇوڻ ۾ ڇوريءَ جوسئنو چاڙهڻ. ڪن ڏيئيٻڌم ته مڙس ڪي ويني چوي، ”سرستي ڪا منهنجي سس لڳي ڇا؟ جو ٻون تي ڪڍي هيڏيون.“

مون ڪيٻ لڳا خار وجي سنان جاءِ ڏسي آيس. چو ته مون ڪي خبر آهي ڪنوار آهي وسلت. ڪل چيز پنهنجي مقرر جاءِ تي ڪين رکندي آهي. ڪٽي لوٽو ۽ ڏول وجي مڙس جي اڳيان ڪل لاتي مانس. چيومانس، ”هي لوٽو ڏول ڇا لاءِ ٽٻيلڪي آهين؟“ ته ٽيٻڙڪي ڪاڏي چويم ”ها ٽٻيلڪي آهيان ٽٻيلڪي آهيان.“

مون چيو، ”توکي چيو اٿم نه سئونٽي هيٺ نه ڦٽي ڪندي ڪر. طاق تي رکي ايندي ڪر.“ ته ٿو ياٺم ڊينگ ڊاري ”سرستي تونٽي ڪٽي سونٽي متي رکين ها. هيڏو غصي ۾ اچڻ جي ڪهڙي ڳالهه آهي؟“

چيومانس "مٺين تہ تونبہ ڪلر سان ملي ڪلر. اڳي تنهنجي ۽ ماڻهي جي نوڪرياڻي هئس هاڻي جوڻهين جيہ نفري ڪريان؟"

تہ ٿو چويم "الاجي ڪتان تي ايڏيون تشبيهون آڻين ڳالهڻ ۾."

"توبهہ، يلا پيو آهين زال جي اڳ ۾ هِڏو سو مون مانڻي ويڪ ڪيندين، هن وينگس ڪي ڪر هلائڻ لاءِ چو چوندين؟"

ماريو اچي پيو ٺهڪن ۾، چي، "سرستي واه جيہولي تي ڳالهئين، پر ڳالهڻ مان ٿوڪ ڪدي چڏ."

"ٿوڪون وري مان تي هٽانس. اها تہ جيڪا مرگهہ- مئين ٿو چوين ان جي ٿوڪ ڏني اٿئي؟ چپ چپ ۾ اهڙو گهوريندي جن چوندي پيئي وجي تہ اسين تہ ڪيس وٽونئي نٽا. مان تہ ان ڪري سڏيانسئيہرگهہ مئني."

"ہرگهہ- مئني" ونی جو تاڙي هٽي ٺهڪ ڏنئين اصل گهرئي وجي ويو. چوي "ويهہ ويهہ سرستي. ها پوڄيو ڪجهبہڏاءِ. تون تہ ڏاڍي چرچڻ تي پيئي آهين. مون ڪي تہ خبر ئي ڪانهي."

"چرچڻ چا جي آهيان. مون تہ جوڻهين وانگر نرو نڪاءُ اچيئي ڪونہ. مان تہ آهيان سڌي سنواڻي اصل دهل تي ڏونڪو. ڪلهہ ڪينئي پاڙيواري پٽ ڪي ڪٽيمئين تي- شرٺ پاريئي. مون سڌو چيومانس، "وڃ ڪري نوان ڪپڙا پاتا اٿيئي پٽ ڪي، اگهيو تہ ئي جو گيوبہ ڪونہ لٿي. پاتو تہ مارئي ڪي ڪچوبہ ڪونہ اٿيئي. لنگهو للوءُ ڍڍي تي ڪٽي ئي آهين صبح صبح- هيڏو ممنبوڪس ڪو نهي ٿو چا هنج ۾."

پيئڙي ڪي منهنجو ڳالهڻ ايڏو تہ وڻيو جو و وجي ٺهڪن مٿان ٺهڪ ڏيندو پر هوءَ ہرگهہ مئني. هيڏا هيڏا دوڏا ڪدي جو مون ڏي گهوري نهارڻ لڳي تہ چيم ٻبلبا پچ تہ پچون. هيءَبہ نہ اميءَ وانگر ڏنيم تہ سرستي گهرئي جيہي عزتي نہ ڪبي آهيبلبا

آهي دنيا ۾ سچ مرچ، ڪوڙ ٻُڙم، هاٿي ڪاريھوسي لاءِ چوان ها سولجر ٿو لڳي تہ نري ٻِگَتڪي پوي ها.

تہ ٿو ياٽم پڇيم، ”اهو ٻُگَت يلا ڇا ٿيندو آهي؟“

موڪڏس، ڦاٿس ماريي مان۔ تھلبلا مون کي ڪم پيو سڏي، ويهار وچي انهيءَ وينگس کي ٻَالهين لاءِ.“

ڇي، ”وينگس جي تہ يلا معنيھتلڪيندي وچ...“

”اڙيھلبا گگر گگر پندا اڙيا، مون کي ايڏي واندڪڪي رکي آهي ڇا؟“

”سرستي تنهنجو ٻَالهڪڻ آهيھلڪل ڇيدو رڳو ان مان ڏنگ ڪيي ڇڏ.“

ڇيومانس ”يلڪڙا، منهنجو ٻَالهڪڻ ڏنگيڪي ٿو، تہ پوءِ ڇوين ڇو ٿو ٻَالهاءِ. مڪا ويد شاستر ۾ چريا ڇڪبا، جي ڇون هميشہ سچ ٻَالهايو. امانھہ چوي پٽيءَ ڏني وار ڪسن تہ ڪسڻ ڏين سچ ڇوندي دوست رسن تہ رسڻ ڏين.“

ياءُ ماريو نري پيو ”واه واه واه واه. ڇا تہ پهاڪا ٿا اچني.“

ڪل اچي ويڪي مونڪيھس ياڇڪي سهي ڪين سگهي، چوي ”ديدي، اڄھيبيءَ کي سنان ڪرايو نہ، شايد تپ آهي مون کي.“

ڪڇيم ڪين، سڪور پي سونيءَ کي وني ويس سنان ڪرڪڻ. يلڪوڊرھلڪوڊر مکي کٽي گل گل ڪيومانس. ڇوري آهيھڪڪيھدڪ سو ماءُ کي توتلي زبان ۾ ڇوڻ لڳي ٿي ڇر تي: ديدي مون کي ڇلبون هنونھلڪوڊر مکو، هاني مان گل آهيان.“

ياڇڪيءَ سر وناپس ”ديدي وا وا آهي توکي گل گل ڪيڪين نہ؟“

ڇيومانس ”ڪنوار اها خوشامد ڪريڪي ملھ منو اٿيڪي، پر مون تي ڪانہ هلندءِ.

سمجهين ٿي روز ويهي، سنان ڪرڪيندي سانس ڇا؟ نھلبا مان للي ڇپي ڪانہ ڄاڻان، سو سڏو ٿيھڏايڪين تہ منهنجي ياءُ کي واهين ها، اهو ڊپ ٿيم تڏهن کٽي سنان ڪرايومانس.“

منهنجو ڪتو جوابَ ۾ ڏي چوري اهڙو ڪجهي جهڙي پيٽ ۾ ٻوٽ ۾ ٻئي پاسي ڪري سمهي پيئي. پر مان هيڏانهن وڏي ويلي ڦاسجي ويس. چوڪريءَ کي ڪاڏي ڪاريڪاڻ جي نفريءَ ۾ مون کي ڏيٺي پيئي، ته رات جو ٻه چوي ديديءَ چان چمند ڇ، پاڇايم جو ٻخار ڏاڍو وڏي ويو هو، سو چيومانس: چڱو پاڻ سان تي سمهاريانءِ.“ اجان صبح ٿئي کين ٿيو هو، ٿڌيءَ منيءَ هير، لڳن ۾ پيئي سراڪا پاتا، جو اوچتو اگر اچي منهنجي نڪ ۾ پيئي. اکيون کٽي پنيان ته ڏسان نندڙي شيطان مون کان اڳيئي اٿي ويني آهي. چيومانس ”ايتري ۾ چو اٿي آهين سمهي پئه.“ ته جهڙي ڪاٺ. چوي ”ٻسڪوٽ کپي“ هي مان ٻسڪيٽ ڪڍي آيس ته چوي ”پاڻي.“ چيومانس ”چوري تون ٻه چڪڪي چڪڪي تي نفري ونيم ٻس ونيءِ ٻوڪ ڦاڙيڪئين. کٽي پاڻيءَ جو گلاس ٻوٽ تي رکيومانس. جان پاسو مس ورايم ته ٻيو فرمان نڪتو ”چاڪليٽ کپي“ مون کي ٻه لڳي ڪاوڙ چيومانس، ”اٿي ٿيءُ منهنجي ڪمري مان رواني. وچي ماڻهي کي اها نفري ڪراءِ.“

ماڻس ته چلهڻ چڪي تپ ذريءَ جي تال ۾ ٿي پوي هئي، ويچارو پاڻم اٿي کيس پرچائڻ لڳو. پر شيطان چوري اٿ تي ٻس چاڪليٽ کپي. آخر ويچارو منهنجو پاءُ کٽي ويس ٻزار ۾.

پاڇايم کي چيو، ”هھڙ لٻار هيرٻا آهن ڇا؟“ ته تي جواب ڏئي، ”ديدي منهنجي ملڻ ته مهنجا هن ڪان ٻه گهٽا انگل سنا.“ مون کي ان ڪري ته پاڇايم سان ڳالهڻ تي دل ڪانه ٿيندي آهي نه. ڪلهه ڳالهه سولي کين مجي. مون ٻه ان ڪري وڃڻي ڏنومانس ته اهڙن انگلن تي هيرڪئي پاڻ جهڙي روئٽي رڳت ڪجانس.

ٻس پوءِ ته هئي جهلٻٽي ملئي ڪٽي. پاڇايم جي نڪ مان، اکين مان، نيسارا وهڻ لڳا.

منهنجو پاءُ ٻيبيءَ کي هنج ۾ کٽي آيو ته تي چويس، ”مون کي هاٽي پيڪن ۾ موڪلي ڇڏيو. مون کي هتي ليئن پيو لڳي جڻ ڪندا پيلبدن ۾ چين.“

ملڻي گهوڙا، هيءُ تہ اسان جي پاءُ کي ٿي ڦٽڪي. پوءِ تہ پڳيس ماءُ وٽ. ماءُ سان ڳالهہ ڪيم تہ هنجہ چانهہ جي ڪيتلي پرڻ اڌ ۾ ڇڏي اچي پاڻم کي سگهن تي ڪنيو. چي، ”موڪلينس چو ڪين ٿو گهر، جتيجہخمل جي غاليچن تي وجي سمهندي. هتي تہ ڪندا ٿا لڳنس نہ. هڪڙو سجہر هجي روڳيجہيوجہين جي هڏن تي تہ نہ هٽجي نہ.“

پاڻم ڏکو ساهہ کڻي چيو، ”امان تڪڙجہ تہ تو ڪئي نہ، مون تہ چيو، سرستيءَ جي شادي ٿي وجي پوءِ شادي ڪندس. هاڻي ڪهڙي منهن سان ڇڏي اچانس.“

مانجہ اچي رونشو ڏسڻ لاءِ در وٽجہيني هئس، چيم ”پرجہ اسين سندس نفري ڪرڻ لاءِ جہڌل آهيون ڇا؟ پاڻ ڪهڙي اسان جي چاڪري ڪئي اٿس.“

تہ ٿو پاءُ منهنجو، اڪيون ڪڍي چويم، ”جہڪجہند ڪر. تنهنجي چاڪريءَ لاءِ امي ويٺي آهي اميءَ لاءِ تون ويٺي آهين....“

تڏهن مونجہ ماءُ کيجہانهن ڪان چڪي چيم، ”امي هل، هن جي چاڪري پلي پيڻو ويهي ڪري.“

اميءَ چيو، ”موٽي نہ ڏاريو رت گهر ۾ اچي، پنهنجوجہ پرڻو ٿيو پوي.“

جہنهي جا منهن سڄيل جهڙا جہا. پيڻو ڪٽيجہاٽلي هليو دوا وٺڻ. پٺيان ملڻي جيڪا ڪپڙا ڌوئيجہالٽيءَ ۾ رکي ويئي هئي سي جوٽس ڪٽي هليجہاهر جهليءَ تي سڪڻڻ. ايتري ۾ پيڻو صاحب موٽي آيو، شايد پئسا ڪونہ کڻي ويو هو. اچي جوءِ تي مٽيو. چي، ”تون ڇا لاءِ ويٺي ڪپڙا سڪڻڻ وجهين؟ تپ ۾ آرام نہ ڪرڻ ڪپي؟“ جوٽس آهي پلا پير جو پن سا رڙ ذريءَ تي ڏکي ويئي ۽ پلنگ تي چڙهي وجي ڏکهي ٿي سمهي پيئي. پيڻوءَ اچي مون کي وٺ ڪئي. چي، ڪپڙا تو ڇو نہ ٿي سڪڻ وڌا. مان تجہري ويٺي هئس. چيم، ”ڇو پاپي صاحبان اپ مان لٽي آهي ڇا؟ مان تہ اهڙي جهڙي تپ کي ليکيانجہ ڪي. هونءَ ڪم ڪونہ ڪري، هاڻي مڙس کي ڏيکارڻ لاءِ اٿي تپ ۾ ڪپڙا سڪڻ ٿي وڌڻين.“

ٻس منهنجو اهو چوڻ ۾ پيئوءَ جو تپي لوهه ٿيڻ. چوي، ”اتي هيئڻ ڪپڙا سڪڻ وجهه“
مون ٻه چيو، نئي وجهان ڇا ڪندسين؟“
ته ڏڪ الاري چوي، ”نئي وجهين؟“
چيومانس، مارٽو اٿيئي ته ماري ڏيکارينباقي ڪپڙا مان پوءِ ٻه ڪانه سڪڻ وجهنديس“
پاڻم جيڀ ڊگري چڙهي ويئي. ڪٽنديئي جو ڪنڌ وارلبه ڏڪ وهڻي ڪيپيئينبس منڊي
تي ٿيڙهي تي ويئي. مانبه ضد تي هئس. چيومانس، ”مار مار، جيترو مارٽو هجيئي
اوترو مار“ جوءِ سندس ويڌل وني رڙيون ڪرڻ لڳي. ڏڪي ڏڪي جهڙو ڪروڙ. اميءَ
اچي پيئوءَ کي سهم ڪدي. ”هٽي پيڻ کي ته ڊڙي رکيئه، هوڏانهن جوءِ جي ته ڪر.
ڏڪٽيءَ ۾ ساهه نه نڪري وجيس“
جان ڪٽي ڏسون ته پاپيءَ جا هٿ پير پيا ڏڪن. چي۔ ڏاڍو سيءُ ٿو پويمرٽبس پوءِ ته مون
کيٻه لڳي ساڄي، پاڻم جي مار جون وني جوٽس مان ڪسرون ڪڍيم چيومانس، ”ڪيئن
پيئڙا، جوٽهين مون کي مار ڪيلئي هاٽي لوڙي ويني ته ڪيتو؟“
چوري روئي روئي اصلبڪ پاٽيءَ جا. چوي پيئي، ”ديدي، مون ڪانه توکي مار ڪيلئي،
مون مار ڪانه ڪيلئي ديدي“
پاءُ منهنجو ڊينگ، هاٽي مٽي کي هٿ ٿيئي ويهي رهيو. امي سوڙ ڪنوار جي مٿان
وجهي مون کيبانهن کان وني پنهنجي ڪمري ۾ اچي ويهاريو. هڏپئي سور ٿيا.
گهر ۾ ايڏي چپ چپات لڳي ويئي جو سئي ڪري تبه جيڪر آواز ٿئي.
ان مهل اچي پرگهٽ ٿي اها نندڙي شيطان، هٿ پنيان ڪري ٿي چويم، ”ديدي مون مٽيءَ
۾ هٿ ڪانه ودا“ مون چيو، ”پوءِبئي هٿ پنيان چو ڪيا اٿيئي“ زوري جو هٿ ڏنامانس ته
ٻئي هٿ مٽيءَ ۾ پريل. مون چيو، ”هاٽي توکي مان ماريان نه؟ ڦاڙيانءِ نه پيٽٽبس وني
رڙيون ڪرڻ لڳي ”پپا ديدي ميلي ڪو مالتي هئه پيٽ ڦالتي هئه...“

مون کي لڳو غصو چيم، ”پڙهي ڳڙهيو آهي ڇا سنڌي ڪونہ ٿو سمجهي ڇا جو مالتي هئہ ۽ ڦالتي هئہ لڳڻڪي ويني آهين.“

بس ڊڪ ڀڄڻي وني ڀڄي ماءُ وٽ. اميءَ ٻہ ٽڙو ساهہ ڪڍي چيو، ”ڏيءَ موٽي نہ ملڪ ڦٽو، جو وڏيون ڇوڪريون گهر ۾ ويهجي ويئون ٻارن جي ٻولي وجي ڀيئي ڀي ٿيندي.“ حالتن ڊڪر تہ مون کي ٻہ ڇچاڙهي ڇڏيا آهن. سون جهڙو ڀاڻ ٻدلجي ويو آهي، ماڻ ٻہ هاٿي گهڻڪي پيرا چڙهون ڏنيون آهن جي اهلہ ٿي پوي هيڏانهن هوڏانهن تہ...“

مچو

”تو پيار ڪيو هو مون ڪونہ ڪيو هو.“

”ڇا پيئي چوين نيلما؟“

”بس اڄ 27 سالن جي شاديءَ واريءَ پيڙا ڪانپوءِ هي سڀ چئي سگهي آهيان.“

”نيلو اڄ اسان جا شادي ڪرڻ لاءِ ٻار ڀينا آهن ۽ تون انهن جي سامهون هي سڀ ڇا چئي رهي آهين.“

”سچ چئي رهي آهيان مون ڪي ڪڏهن بہ توسان پيار ڪين ٿيو هو. تون پنهنجي پنيان پٺين خط لکيئہ بدنامي تي ويئي ان ڪري توسان شادي ڪيم. ماٺ ڇلائنجي ويئي ڪن لاءِ.“

”زخم ڏيئي چئيئہ نيلو. هي تہ زخم اهڙو ڏنو اٿيئي جو مرڻ تائين ڪين ڇٽندو.“

”توڪان شراب ڇڏائڻ لاءِ جيڪي ٻارهن سال مون پيڙا سٺي اهو دردبہ مرڻ تائين مون کان ڪين وسرندو.“

”مگر نيلو، مٺي مون ڪهڙيبہ حالت ۾ توکي ليئن ڪين چيو آهي تہ توسان پيار ناهي مون کي.“

”مان ڪٿي ٿي چوان توکي پيار ناهي. مان تہ چوان ٿي مون کي توسان ڪڏهن پيار ٿيو ئي ڪين.“

”تہ ڇا مان ٿي پاڳل هئس تو پنيان؟ جوتشيءَ چيو: نيلم جي زندگيءَ جي ليک ڏاڍي ننڍي آهي. مون جوتشيءَ جي چوڻ تي پوڄا شروع ڪئي ڪتان ڪتان وڃي ستن کوهن جو پاڻي ڪنو ڪري آيس. ڦوتا، سوپاريون، انب جون ڪانيون خبر ناهي ڇا ڇا چيو هو جوتشي ساڌوءَ، سڀ ڪنو ڪري پيپر جي وڻ هيٺان ويهي تنهنجي لنبيءَ عمر لاءِ جپ ڪيم. اهو سڀ ڇا هو؟“

.پر اهو سڀ تو پاڻ لاءِ ڪيو. توکي زال گهٽي عرصي لاءِ گڏ ڪپندي هئي مون لاءِ اهو سڀ تو ڪيومئي ڪين.“

”آهه نيلو هيڏن ماڻهن اڳيان تو اڄ هي سڀ ڇا چئي وڌو آهي.... ڪهڙو نياڳو آهيان مان. ماءُ ڌڪاريو، پينرن ڌڪاريو، مان توسان اڪيلو گهر ٺاهي اچي وينس، مگر تنهنجو پيارمه نصيب ۾ نه هو. ته ڪهڙو آهي هي جيئڻ..

”چو ڪهڙو آهي جيئڻمبس جيئرا آهيون مان سڀ فرض نيايان ويني.“

هي سارومبحث هن طرح شروع ٿيو هو. نيلوءَ جي ماسي ڪيتري عرصي کان پوءِ ولائت کان موٽي هئي، سا سوڪڙي ڪٽي نيلوءَ جي سس سان ملڻ ويئي. نيلوءَ جي سس ماسي جو سيٽڪو آڌرياءُ ڪيو. پوءِ اچي پيئي ماضي جي ورقن کي اٿلائڻ ۾ ”ماسي، توهين دل ۾ نه ڪجو پر سچ ٿي چوانو ته منهنجا آندا وچوڙيا توهان جي ياٽيجيءَ. منهنجا پٽ راڌو ۽ سنيل ڌار ٿيڻ وارا ڪين هئا. نيلوءَ اچي منهنجي وڏي ننهن کيمه ڪاري چڙيو.“

ماسيءَ چيو، ”مون ته لبئنمبڌو هو ته هڪ رات توهان نيلو ۽ گهوٽس کي نڪري وڃڻ لاءِ اهڙو مجبور ڪيو جو هو ساري راتمباهر دڪين تي وينا رهيا ۽ پوءِ پوئين صبح جو نيلوءَ جي پيڪن ۾ وڃي پهتا.“

”ڪوڙ آهي اهو سڀ. مون پٽن ننهن کي ڪڏهن ڪين ڪڍيو. توهان کي خبر آهي منهنجو پتي گذاري ويو تمبارمبلڪل ننڍا هئا. مان خود وڃي منهن ڍڪي دڪانن تي وينيس. ٿي ٽيئر چار پٽ هيڏو ڪٽنب پالٽو هو. مون کي ڏيرن گهٽومئي چيو، پاءُ خود چيو: هاٽي دڪان اسان کي ڏيئي ڇڏ مهينو پهچڪينداسين پر مونمبچن جو قوت ڪنهن کي نه ڏنو. سو سڀ اهو ڏينهن ڏسڻ لاءِ ڇا تمبار مون کان جدا وڃي رهن؟...“

ماسي جڏهن نيلوءَ جي سس وٽان موٽي تڏهن اها ڳالهه اچي ياٽيجيءَ سان ڪيڪين.

ياٽيجي روئي پيئي، ”مون ڪيو؟ ها سڀ مون ڪيو.“ چئي ڏجهڻ لڳي. ماسي ڪيس پرچڪئڻ

تي نيلو ڦٽڪڻ تي. ايتري ۾ ماسيءَ جو پٽمبر اچي وارد ٿيو. ”اڙي پيٽي ڇا ٿيو آهي؟ اسان جي ماسات ملوڪڙيءَ کي ڇو پيا روئاريو؟“

ماسيءَ چيو، ”روئاريس ڪوئي ڪونہ ٿو. رڳو گذريي وقت جا ڪي پنا پيئي دل ۾ ورلئي ڏسي تہ پيئي دکي ٿئي.“

”اڙي واه نيلو. هٿ ڏي هٿ تہ ڏي. هان دي تالي، منهنجي لاٽري لڳي آهي.“

نيلو ڳوڙها اگهي مرڪڻ لڳي- ”گهڻي جي آهي لاٽري؟“

”اڙي ڇڏ پيٽي. مون کي ڏهوڻ تي ملي. سو گهٽ آهي؟“

”تہ پلاٻڌاءِ گهڻي رقم سيرلئي لاٽري ورتئہ؟“

”سڄا سارلبہ رپيابن جا ويهہ تي مليا“ نيلو کلڻ لڳي.

سيتل، نيلوءَ جي منهن تي هنبارش وسندي، ڪڙيل اساڪڙيءِ کي ڏسي ڪجهہ وڌيڪ غمگين ٿي ويو ۽ اهڙيءَ طرح اٿي هليو ويو. ڄڻ ڪوئي ڪم ياد آيو هئس.

پون ماسان پڇيو، ”تون اڄ گهوٽ راڄا تي هيڏو ڇوبگڙي ويئينءَ؟ مان هن پردي پٺيان سيبڌي رهيو هئس.“

”پڇ ماسيءَ کان چلبڌيملئي آهي منهنجي .“

”چلبڌيملئي آهين ممي.“

”چڙبلبا، زنانيون ڳالهيون. سسون هميشہ نهرن کي ڏوهي ٺهرلئيندبون آهن. سيتل جي ماءُ ٻہ چوي ٿي منهنجي پٽن کي جدا نيلوءَ ڪيو.“

”مون تہ چيو هو پيئي هجان نيٺ وهي وهي مري ويندبس پر منهنجي ماءُ سرڳياڻي چوي ”ڪيئنبہ ڪري اهڙيءَ ظالم سس کان جدا ٿي....“ نيلم چوندي چوندي روئڻ شروع ڪري ڇڏيو.

ماسيءَ ٻُگل تي هٿ رکي اکيون ڦاڙي چيو، ”منهنجي پيٽ گٽيءَ- گٽيءَ توکي جدا ٿيڻ لاءِ چيو. ويچاريءَ کي پنهنجو هلڻ هو پوءِ توکي جدا ڪري پاڻ وٽ ته ڪين ويهاري سگهي ها؟“

”پاڻ وٽ ويهارڻ ته پري رهيو. پر ادا جيڪي مون کي ڏينهنڪ ڪاڇڻ تيهه وينو اکر ڳالهائيندو هو. سيهڏڻ ڪانءُ‌يهاهر هئا. مٿان سسهه هڪ ڏينهن ڪڍي ڇڏيو.

”ته آخر سس جو توهان کي ڪڏي ڇڏيو ته ڪيڏانهن ويا؟“

”وياسين ڏرم شالا ۾. ماءُ ٿورلباسڻ ۽ هنڌ ڏنو سمجهوسين هاڻي گهٽ ۾ گهٽ اسان جو ٻار ته اسان وٽ رهي سگهندو...“

”ٺئي گروڙا، تڏهين ڇا سسٽي توهان کيٻارڀ گهر ۾ رکڻ ڪونه ڏيندي هئي؟“

”ماسي تڏهنٻيا دک ڪهڙا هئا. هن کي هيءَ ڇوت ڇات گهٽيٻار مٿيو هنگيو، ته اصل حيران ڪري وجهندي هئي. اهڙي ڪٽي ڇپ ڇپ ڪندي جو توهين ته جيڪر ڏسو ته اصل سراپجي وڃو. وري ڪم ڪو هو اسانٻنهي ڏيرياڻين مٿان. اصل ڏيڱوبه جيڪر جان ڪري ڇڏي.“

”منهنجي سس ٿيئرن کي ڪم ڪرڻ نه ڏيندي هئي. چي، ساهري وڃي ڪم ڪنديون هتي ڇو ڪن.“

ماسي پهرين ته وسهيءَ ۾ ٻئجي ويئي، پوءِ رکي رکي چيئين، ”من مون کي تهڏاءِ تنهنجي گهوٽ ڇا ويني ڪيو؟ ماءُ کي چوندو ڪين هو تهار منهنجو گهر ۾ پلجي. ساهرن ۾ جتي اڳيئي ڇانگ لڳي پيئي آهي اتي ڪيئن موڪلبس؟“

نيلوءَ جي اکين مان هاڻي جهر جهر آنسون وهڻ لڳا. روئندي چيئين، ”هن کي ايتري همت ڪٿي هئي. وڏي ڳالهه سس سڄو ڏينهن پيئي ٺوڪيندي هئي ته مئا ڏکا پيا کڻو

هاڻهين جي درن تي غلامي ڪرڻي پوي ٿي. اها مان هئس جو ڏٺي گذريو ته يڪدم وڃي گادي سنياليمانس. هٿي چاچا سڀ ڦر فقير ڪري ڇڏيائين ها توهان کي."

ڪنڌ لوڏي لوڏي ماسيءَ چيو. "بس ملڪيءَ گذريءَ کي ياد ڪري ڪري ڇوڪرن کي ڏڦ ڏياري ساهه قبض ڪري ڇڏين. سو نيلو، تون هڪڙي اهڙي ننهن ڪانه آهين، جنهن کي سسون پنهنجين قربانين جي ڪهاڻين سان گهٽيندي رهنديون آهن. اهڙيون تمام گهڻيون نهر ڏسنديءَ. مان ته جڳ سڄو گهمي آهيان پر جانو گيسي. ماءُ نالي سان ساڳي زال مٺي جل جي ڏار جهڙي آهي. سس جو درجو ملڻ ئي زهر گهوليو وڃي ساري ڪٽنب جي زندگيءَ ۾."

پون چيو. "ممي تون ماڻهن جي ٻاري ۾ ايڏا تکڙا فيصلا نه ڏيندي ڪرهيءَ ڏر ڪي ته مٿن متان نهرون ٻه ڪي اهڙيون هجن....."

شوخ اکيون کڻي تڏهن نيلو پون طرف ڏسڻ لڳي. پون کلي پيو. نيلوءَ ڏٺو سندس ٻئي ٻار ونود ۽ وندنا الاجي ڪيڏي مهل اٿي هليا ويا هئا. فقط ماسي ڳل تي هٿ ڏيو ڪجهه سوچي رهي هئي.

نيلوءَ شرطئي چيو. "سچ ٻڌاءِ پون تون ليئن ٿو سمجهين مان ڏوهي آهيان؟"

"اڙي نيلو سياڻي، هي ڇا توکي ڏوهي سمجهندو مانهئي نٿي توکي ڏوهه ڏيان. تنهنجو پٽ ڪانه ويني ڏسان ۽ مون کان اڳ ته منهنجو پونهه تي پيرا انديا مانهئي آيو هو تنهن اڇي سنگاپور ۾ سچا احوال ڏنا هئم. تنهنجي سس ڇوڪري کي ايڏو ڏکن ۾ نه وجهي ها ته هڙو موڳو ٿوروئي ٿئي ها. ڇڳو ڪيءَ نکتينءَ انهيءَ نرڳ مان پاڻ تنهنجي صدقي تنهنجي ڏيرياڻيهه نڪتي. سڀ ڇگو ڪئي. پر هي جيڪو ڦٿاڪو ڇوڙيئي ته سيتل جو توسان پيار هو پر تنهنجو ڪونه هو، سان ڳالهه مون کي ڪين وڻي."

پون هٿ جي اشاري سان ماءُ کي ڳالهه بند ڪرڻ لاءِ چيو.

ماسي ڳل تي هٿ ڏيو ڪجھ دور جي سوچي رهي هئي. نيلو اکيون پوري اندر خبر ناهي ڪهڙو دسرشيہ ڏسي رهي هئي ۽ پون پيلو منهن ڪريہنهي نارين ڏانهن ور ڪري ليئن ڏسي رهيو هو جڻ چوندو هجي- سئيا موري مئين نهين ماکن کايو. ڪمري ۾ ڪجھ ڪٽن لاءِ تہ ايڏي چپچپات لڳي ويئي جڻ ڪير هوئي ڪين.

آخر پون ڳالهايو. چيائين، ”ممي تون ڳل تي هٿ ڏيو ايڏو ڇا ويٺي سوچين؟“

”سوچان ويٺي هن پياري جوڙي جي گهر ۾ جيڪو سوجهرو هجڻ کپي ان کي ماضيءَ ۾ ڪٿي ڪا ڳنڍ اچي ويئي آهي نہ تہ سيتل ۽ نيلوہئي پنهنجين ملئرن جيہي سمجهيءَ جا ستايل، نرمل، پياريون پيار ڪندڙ آتمائون آهن. نيلوءَ جي شاديءَ کان اڳ تہ مان هتيہئي هئس. سينگاپور تہ گهٽو پوءِ ويس. نيلوءَ جون چٺيون هڪہ پيرو ماٽس پڪڙيون هيون. مون کي ڏيکاري خوب رنو هئائين. چي. ”منهنجا منا ۽ ناٿ ۽ منهنجي آتما“ اهي اکر ڪنواري هوندي ڪا ڇوڪري ڪنهن ڇوڪري کي لکي تہ اها قتل ڇوري نہ چئبي؟

مون کي ياد آهي، تڏهن مونئي ويهي ڪيس سمجهايو هو تہ سياڻي، سيتل تنهنجي ٻچڙيءَ کي ايڏو پيار ڪيو آهي، جو هن جي اندر جا دروازا چئوپٽ کلي ويا آهن. هوءَ پيار جي ساگر ۾ تري رهي آهي. ڪرمئي چڏيس شادي....“

اکيون کولي ڏاڍيءَ تيزيءَ سان نيلوءَ چيو، ”ڪرمئي چڏيس شادي ۽ مميءَ جا سوليءَ طرح ڳالھ مجي هئي؟ شادي ڪرايئين؟ هڪ وڳي ۾ ويڏي پڙهئي سگهٽيہانهن ڪٽي ڏنئين منهنجيہوڪڙو سس کي. هوءَ ساري عمر مون کي ڏنيپندي رهي. تہ مان ڪٺلن جي ڏيءَ آهيان ۽ هيءُ.... هيءُ سيتل گونگو ٿهي پيو هو ماءُ جي اڳيان. ماءُ ناهي پيگ ڏيندي هئي پٽ کي ۽ مان شراب خاني خراب جيہانس کانہ نڙڪندي هئس. تنهن ڪيئن گذاري هوندي شرلبيءَ سان زندگي؟“

پون چيو، ”هاڻي تہ ڪونہ پيئندو آهي نہ؟“

”تنهن کي مان ڇا ڪريان... هٽي منهنجي موهه جي نوڙين کي ڪٽي ڪٽي ڦٽو ڪيائين. شراب ڪيڏو خانو خراب ڪيو، ور ور ڪري ڪهڙيون يوڳنائون مون ڀوڳيون، آهي ڪنهن کي خبر...“

ڪلڻ لڳو پون ”تون ته نيلو اڄ درگاهه ديوي پيئي لڳين...“

ماسيءَ چيو، ”ڏيءَ ڦلهڙ ۾ ڦوڪون ڀاڪوڀڏو اٿيئي؟ تون بلڪل ڦلهڙ ۾ ڦوڪون ويٺي ڏين رک اڏامندي سا تنهنجيءَ ئي اکين ۾ پوندي“

نيلوءَ ساڳيءَ تيزيءَ سان چيو، ”اهو توهان جو هيءَ پٽ نه اڄي ها اسان وٽ، ته مان ته آپگهات ڪرڻ واري هئس“

پون اوچتو ڪومائجي ويو.

”ته مڃين ٿي نه، آهي نه منهنجو پٽ ڪرشن ڀڳوان“ ماسيءَ جو منهن هڪ ممتا ڀريءَ خوشيءَ کان ٻهڪڻ لڳو. ”نيلو ڌيءَ تون هڪڙي ناهين جنهن کي منهنجي پٽ اونداهه جي ساگر مان ٻاهر آندو آهي اهڙيون گهڻيون ئي گوپيون اٿيئي منهنجي لال جون. هي ٻه هري ويو آهي سپنا پيو ورهائي...“

”ها سپنن جو سوداگر آهي“ چوندي مرڪ هلي آئي نيلوءَ جي منهن تي.

”سوداگر نه چئه، هو سپنا وڪڻي ٻه ڪين ٿو، نڪي ٺڳيندي جي سپنن ۾ ٿو اڇلي...“

”ترس ممي مان ٿو ٻڌايانس. مان ته چوندو آهيان گذريءَ کي وساري اڄ جي هر پل کي زنده پل سمجهي جيئو. اڄ جي پل مان سارو لوڀ، لالچ، غصو، اهنڪار سڀ ڪچرو ڪڍي ڦٽو ڪري ڇڏيو ۽ پيار جي ساگر تي ترندا رهو“

ٻڌاءِ منهنجي نٽ ناگر جو سهج گيان. پنهنجي گذريءَ مان ٻيو سڀ وساري ڇڏ رڳو ايترو ياد رک ته سيتلائي تو جهڙيءَ سانوريءَ کي پوتر گل سمجهي پيار ڏنو. تنهنجي من

ڪنول کي ڪوليو هو. منهنجي پون انهي ڪڙيل ڪنول مٿان ڇميل دز کي هٽائي وري تنهنجي من کي روشن ڪيو آهي.... هل پٽ پون گهر هلون.“

نيلوءَ پون کي ٻانهن تي هٿ رکي چيو، ”نه تون نه وڃ.“

ماسيءَ چيو، ”جنهن ٻه گوپيءَ ڪرشن کي ديوتا سمجهو سا اگهاڙيءَ ئي پاڻيءَ ۾ پيئي رهي ساگر ڪانٻاهر اچي وڻ تي وينل ڪرشن کان ڪپڙا نه وٺي سگهي. ڏيءَ اڄ تون سيتل ڪانٻخشاءِ جنهن چيو: مرڻ تائين تنهنجو ڏنل هيءُ زخم نه ڇٽندو. ڪٿي هٽي پاڻ سان ڪجهه ڪري نه وجهي..“

ماسيءَ جڏهن پون کي هٿ جو اشارو ڪري پنهنجي پنيان اچڻ لاءِ چيو، ”تڏهن پون ليئن سندس پنيان پنيان اچڻ لاءِ چيو، تڏهن پون ليئن سندس پنيان پنيان هلڻ لڳو جڻ ڪو پنجن سالن جوٻالڪ هجيٻاهرئين در تائين پهتو تيسين سندس اکيون نيلوءَ جي طرف ڄئي هيون.

نيلوءَ پڻ پڻ ۾ چيو، ”هيءُ به ماءُ جو مڃو نڪتو.“

اڻاسي آزادي

ممي. سچ ٿي چوانءَ تنهنجو هي پٽ آمريڪا مان ڪرجي آيو اٿيئي“ نريش کلڻ شروع ٿي ڪيو. ڪويتا جي هن سٽ تي، ماءُ جي منهن ۾ ڏسڻ لڳو. ماءُ به اجان دال چانورن کي مانيءَ جي ٽڪريءَ ۾ ويڙهي، مک ۾ وجهڻ تي هئي، جو ڌيءُ جي هيءَ ڳالهه ٻڌي ڪنڌ مٿي ڪري ڪويتا ڪيڏي ڏسڻ ويهي رهي. چيائينس ”ليڪن چو چيو تو ڪويتا؟“

”ممي ناٽڪ ڏسڻ وياسين ته چوي ٿو سهڻي ۾ سهڻي ڇوڪري سچ پچ سيني لاءِ هجڻ ڪپي هڪ لاءِ چو؟“

ماءُ چيو، ”سچ ته چوي ٿو ۽ جوانيءَ ۾ ايندي هر ڪا ڇوڪري سهڻي به ٿيو ٿي پوي....“

”تو نه سمجهو ممي“ ڪويتا چمچو ڪانٽو پليٽ تي نرڪايو. ”نريش چوي ٿو شهر جي جيڪا سهڻي ۾ سهڻي ڇوڪري هجي، سا سيني مردن کي ملڻ کپي“

”ٺڪي گهوڙا“ مميءَ ڳتي تڪڙ ۾ وات ۾ وڌي ۽ پيڪندي چوڻ لڳي ”مرد ٺڪا گهوڙا، هڻي ڇوڪريءَ کي ڇيتيون ڇيتيون ڪري ڇڏين. ويچارا رشي مني ان ڪريئي ته شهر جي سهڻيءَ ڇوڪري کي ديوداسي بڻائي ديوتا جي چرنن ۾ سوگهو ڪندا هئا...“

نريش تڪڙو تڪڙو کلڻ لڳو.... وچ ۾ هڪ پيرو چڪن جي ٽنگ چوسي ڦٽي ڪندي چيائين، ”سوگهو ڪندا هئا“ ۽ ڪنڌ جي اشاري سان پيڻ کي چيائين ٻڌيس ماٺهي جي ڳالهه....“ وري ڪجهه ياد ڪري چوڻ لڳو ”ڪويتا اهو تون کهڙو شعر چوندي آهين ”چند پل ڪنهن جوبه هجي پر چاندني سڀ جي هجي“

”مطلب؟“

”مطلب تون ئي ٻڌا“

”مطلب تہ سهڻي ڇوڪري شادي ڪري زال ٿيلي ڪنهن جيءَبڻجي پر ڪيسءَبرقعي ۾ نہ رکجي سندس حسن ڪي ڏسي قدرت کي ساراهڻ جو هرڪنهن کي وجهہ ملڻ کپي.“

ماءُ هامي ڀري، ”ها سونهن تہ آهي ڀڳولن جي رچنا، جيترو ڏسيس اوترو آنند ملي ٿو تہ راڌا ڪرشن ۽ رام سيتا جون مورتون ٿا ٺاهينءَبس ويندو نهار. ڏاسواٽيءَ جيڪو سنگ مرمر جڪو مندر ٺهرايو آهي نہ نريش. وڃي ڏس تہ اڄ اتي اهي مورتون...“

نريش ذرا شيطانڙيڪيءَ سان چيو، ”سونهن آهي ڀڳوان جي رچنا...ٻڌيس ڪويتا. سونهن آهي ڀڳوان جي رچنا..“

”نہ؟ ڪونهيءَڪين ڪويتا. تون سچ چئج...“ ماءُ پڇيو.

جواب نريش ڏنو، ”اڙي اهي مورتون جئپور جي ڪاريگرن جي رچنا آهن ڀڳوانءَڀڳوان جي رچنا ڪونهن...“

ڪويتا جو جواب آيو ”سيتا ڇاهي راڌلءَبرابر سهڻيون استريون هيون.... تون ليئن چئي سگهندين تہ سيتا کي راوڻ ڪڻي ويو تہ هو صحيح هو.“

ڪويتا جي نهار ۾ تلخي ڏسنديءَ نريش جو ساهس جهڪو نہ ٿيو چيئين، ”مان شادي شده زال لاءِ نٿون چوان، پر راڌا تہ شادي شده نہ هئي پوءِبہ ڪرشن سان سندس نالو ڪنيو وڃي ٿو...“

”تون نہ سمجهندين نريش.“ ماءُ چيو.

"To hell with it" (وڃي جهنم ۾ پوي) چوندو نريش پيپرءَپڪن سان هٿ اگهي ڪڙو ٿيو.

ڪويتا چيو، ٻچو. هٿ ڌوءُ، ڌوءُ گينديي ڇا لاءِ آهي؟ هتي آمريڪا واري ٿڌ ڪونہ ٿي پوي.

جوڻهين هتي هجيئي تہ اها داگ ۾ رڌل چڪن واري هٿن ۾ ٻانس سنگهيءَبيهڻ‌بہ نہ ڏيئيئي پر ۾.“

نريش ڪلڻ لڳو.... "To hell with it" ٻچت نٿو ڪريان."

ڪلهي پي ٿيئي ڇڏا تي وي ڏسڻ وي وينا.

مميءَ جي گوڏي تي ليٽيل ڪويتا اوچتو اٿي ڪڙي ٿي "ممي هي آوازٻڌڻ رڌڻي مان؟

نوڪرياڻيءَ ڪجهه پڇو.... هاءِ الا اهو ڪارن ويئر جو سيٽ جيڪو اڄ ڪوليوسين, ان جو پيس نہ هجي....

نريش چيو, "آمريڪا ۾ نوڪر ناهن تہ انهيءَ ٻچ ڏاهہ ڪان ڇتو پيو آهيٻرتن وڏا ڏش واشر ۾مٻاسڻ سڀ صاف...."

"سڀ صاف" ماڻٻحث ڪيو. ڪويتا تہ رڌڻي ۾ نوڪرياڻيءَ ڪيڄبون ڪڍڻ لاءِ هلي ويئي

"ڇڻ تونمئي آمريڪا مان ٿي آيو آهين؟ مان ڇڻ ڪانہ ٿيمڪي آهيان پڙهي وٺان؟"

"تہ پڙهي وٺ هي تڪليفون ڪونہ هيون نہ, اهو تہ مڃين ٿي نہ" نريش ڪلڻ لڳو.

"هرڪنهن شهر جا دڪ سڪ پنهنجا آهن. ڏش واشر ۾مٻمٻاسڻ رک, صلٻڻ وجهہ, وري ٻاسڻ ڌوپي نڪرن تہ نڪاڻي لڳاءِ, هتي ملئي رک سڀ ڪم اهلئي ڪري وجي. مشينون تہ سڀ لاءِ آهن اتي مارڪيٽ مان ياڇيون ڪپن, تہ جڏهن موٽر ڪڻ, گراج مانٻاهر ڪڍ, هلاءِ, تڏهن وڃي مارڪيٽنگ ڪري اچ. هتي در تي ياڃيءَ وارو تازي ياڃي ڏيئي وڃي."

ڪويتا رڌڻي مان واپسمڪي تہ خوش ٿيئي لڳي چيئين "آواز تہ ڪيڏو ٿيو پر هيٽنگ ڏش پڃي ڪونہ پيو, رڳو ڪريو هو...."

”هاڻي ڏس چتر ليکا جي هيءَ سين“ هٿ کان پڪڙي ڪويتا کي ڪوچ تي سٽيندي نريش چيو.

”ممي، اها سين ته مون کي مس ڪرڻيءَ ئي نه هئي... الا مينا ڪماريءَ جو هي جوڳي روپ...“

”مري ويئي ئي ن ڻ“- نريش کلڻ وينو.

ماءُ چيو ”مري ته ڪلهه ڪملاوتيءَ جي راڳ تي به ويئي هئي. جپان جهڙي ملڪ ۾ رهي ٺئي آهين به، پر الاهي ملڪ گهمي آهين ڪو ڏهُ اٿيئي؟ سونهن تي مرين، راڳ تي مرين، سڳنڌين تي مرين، ڪا ڪاڏي جي شيءَ ڏاڍي پسند اچي ته به ڇئين مري ويس ممي، ههڙي سني منٺئي، آخر جاپان مان مرڻ ڪانسواءِ ڪجهه سکي به ٺئي آهين؟“

ڪويتا اٿي ماءُ جي گود ۾ وجي ڪنڌ رکيو. سندس چپن تي آڱر ڦيرائي پنهنجون ٺٺگون هلائيندي چوڻ لڳي، ”ممي هر سناڻ تي مران ٿي ٻلبر پر نريش وانگر سني شئيءَ ماري ڦٽي ڪرڻ وارا ويچار ته ناهن نه مهنجا.“

”هاڻي وينا پاڻ ۾ بحث ڪريو. ماريا آيا آهيو هڪڙو ڏکڻ کان ٻيو اتر کان رهندا هتي رڳو مهينو مس سو به وينل بحث ڪريو.“

ڪويتا ماءُ جي ڳلي ۾ ٻانهن ورائي چيو ”ڏکڻ اتر نه پشچم پورب چئه...“

ماءُ چيو ”هاڻي ڏس ڏس پهرين تنهنجي چترليکا.... وري چوندسينءَ روائند ڪريو...“

ڪويتا اجان ڪيچل جي موڊ ۾ هئي ماءُ جونجانهون ڪٽي پنهنجي گلي ۾ رکيئين

چوڻ لڳي ”توهان ممي جي ڳالهه پورب پشچم کي اتر ڏکڻ تي چوي نريش“

"To hell with it" نريش انمنيو جواب ڏنو ۽ ڏاڍي ڌيان سان پڪچر ڏسندو رهيو. هاڻي

ڪويتا بہ پڪچر جي ڪٿا ۾ ملي مئي تي ويئي.

فلم ختم ٿيڻ تائين هال ۾ ايڏي مات هئي جو ٿئي جٿن کي فلم نہ پر جيوت جو ڪو

سچ چتر پيئي محسوس ٿيو. فقط ڪنهن مهل جذبات جي ويگ ۾ اچي ڪويتا اوهہ- آمئي

ڪئي يا اکين مان ڳوڙها ٿي اگهيائين.

فلم پوري ٿينديءَ ويديو ۾ پنهنجو پاڻ رولائيد ٿيڻ شروع ٿي ويئي. ڪويتا ماءُ جي

گوڏن تان اچانڪ اٿي ويهي چيائين ”هي تہ ويديو وڏيڪ سنو ڇئبو. منهنجي ۾ تہ روئائين

ڪرڻ سانئي رولائين ٿيندي آهي“ "To hell with it" نريش ليئن چوندو هال مان وڃڻ

لڳو.

ڪويتا ٿپ ڏيئي اچي ڪيس هٿ کان پڪڙيو. ”ويهہ هتي“

ڪويتا جي ممي بہ اٿي وڃڻ لڳي ڪويتا ڪيس ڪڙتي کان پڇڪيو تہ ماءُ چيو ”سيءُ پيو

پوي مان شال ڪٽي تي اچان.... پر مان جيڪر وڃي هاڻي آرام ڪريان توهانبئي نہ وينا تہ

رات جا 12 تہ ضرور ٿي ويندا“

ڪويتا چيو: ”ليئن نہ هڪبہ تي سگهي ٿو. ڏس تہ ڪيڏن سالن کان پوءِ گڏيا آهيون....

ممي پوءِ ٻه وچڻ تي لڳي. ڪويتا رڙ ڪئي ”ممي: آنٽيءَ کي فون ڪئي ته منهنجي سس لاءِ هيٽ ملڪيءَ کان سپاٽي پاپڙ ضرور ڪرڪي رکي؟“

”۽ ها“ ذرا ننوليءَ سان نريش چيو. ”متيرن جون ڪچريون ۽ سڪل سوانجرو ۽.... ۽ چا ٻوراني... ته چا...“

”هون... هون...“ ڪويتا پاءُ جيڀانهن جهلي روسامو ڪيو.

ٻانهن چڻڪي نريش چيو To hail with you پاپڙ ڪچريون؟ سوانجرو. تنهنجي سس آهي ڪين موهن جي دڙي جي آديواسڻ؟ چا چا ٿو ڪپيس haill with it

ڪويتا ڪجهه سنجيدڪي ڪجهه نماڻڪي سان چيو. ”ويچاري وڏيءَ عمر جي آهي. مميءَ وانگر آمريڪا، انگليند ڪانه گهمي آهي....“

”متي جون سور آهن اڳيون رسمونٻه ته اڳيون زالون. ڪهڙيون ڪهڙيون شيون هاڻي نڪري پيون آهن... مان ٿو چوان جنهن زال کي حالتن سان نهڪڻ هنئو اچي سا ڪنهن ڪم جي ناهي. پاپڙ ڪچڙيون چي. هيٻه ڪي ڪلڪڻ جون چيزون آهن“.

ماءُ پنتي مووتيملئي. پٽ جو ڪن پٽي چيڪين. ”ماريا هيل وٺ اٺ. پهرين اهو تمٻڌاءِ آمريڪا ۾ نه ٿئه ڪيڪٻڍين کي پنهنجي قسم جي ڪڪيزهٻسڪيٽن) سان چاهه هو. سيني ملڪن ۾ پراڻي تي مرندڙٻيدا چا جوانٻه ڏسندين...“

”آهه. منهنجيٻڌايون ممي.... هاڻي چوندين هيل وٺبڌيوان ممي“ ٺهڪڙو مک ۾ جهلي ڪويتا پاءُ طرف ڏٺو.

ياڻيهہ کو مسخريءَ جي موڊ ۾ هو. جهپ هٽي سندس چوٽي پٽي چيائين ”ها هوو هو هو چمچي. سس تي اهي مسڪا نہ هٽي تہ تنهنجلهار پاڻ وٽ رکي توکي انديا گھمڻ جي موڪل ڪيئن ڏئي.“

”ڏسين ٿي ممي“ ڪويتا رڙ ڪئي, ”نريش تي سچو مٽيريلزم جو آمريڪي رنگ چڙهي ويو اٿيئي. منهنجي سس کي آهي ڇڻ مسڪن جي ضرورت.“

”هيل وٽ يوءَ سس, ڇئي نريش وجڻ تي لڳو تہ ڪويتا ڪڙتي ڪان ڇڪي ڪٽي صوفي تي سٽيس.

”ويهہ هتي... سچهڏاءِ تون ليئن ٿو سمجهين تہ مان پنهنجي سس لاءِ پاپڙ ڪچريون فقط چمچاگيريءَ يا مسڪا پالش سبب وٺي ويندي هونديس؟“

”نہ نہ ڇا؟ ڳالهہبلڪل صاف پيئي آهي. رهي تي مڻئي جاپان ۾ ۽ ڪارلڪيس تي متيرن جون ڪچريون؟“

”پليل آهين نريش. اسان جي پوربي تهذيب اهڙي آهي تہڻئي کي جو وٽي سو وس پڄندي ضرور ڪجي.“

نريش ڪوچ اڳيان رکيل شيشي جي ٽيبل تي ڏک هنيون (پهڻئي کي اهو سونهين ٿو تہ پهرئين کي چوي انديا ٿو لهين تہ جهڏو گرام خريد ڪري اچج مون لاءِ...“

”او نو نريش. تون سمجهين چو ڪين ٿو؟ هي تہ آهي نظر نظر جو ڦير. مان سس جي فرمائش کي سندس دلپسند چيزن جي گهر نٿي سمجهان... ”تون...“

"To hell with it" ٻڌحشٻند ڪويتا. مان تنهنجي جاءِ تي هجان ته جيڪر اهڙي ڪلٻ واهيات چيز وٺي وڃڻ کين چاهيان."

ان مهل ماءُ اچي ڏيءَ جي ڪلهن تي هڪ شال رکي. نريش ڪوچ جيٻانهن ۾ لڳل خانو کولي پتو ڪڍي ورتو ۽ مٺش تري ۾ سگريٽ رکي پتو کولي ماءُ کي چيڪين "سير ڪرسي.... تي وڃي...."

"مان وڃي ٿي سمهان نريش سيءُ پيو پوي."

نريش ماءُ جي شال لاهي ڪٽي ڦٽي ڪئي. تونٻه هاڻي ڪويتا جي سس وانگر جهڏي گدام جي آديواسڻ ٿيڻ لڳي آهين. ويهه هتي سيءُ ٿو پويئي ته وٺمبرعندي ڏيءَ ڏڪ....

"ڏاڍو لچو آهين نريش." ماءُ ڪرسي سيرهي پت مان شال ڪٽئين. نريش ايتري ۾ٻن گلاسن ۾ وسڪي ۾ٽئين ۾مبرعندي اوتي ورتي.

ڪويتا چيو. "منهنجي ته اڄ ڳالهين ڪرڻ جي موڊ هئي..."

"To hell with it" نريش تاڪيون ڦهلائي سگريٽ ڪنيو.

ڪويتا پٽن کي هٿئي کين لاتو ڳل کي هٿ ڏيو ويني رهي.

"ڇا جا جهازٻڏا؟ ڪندِ جا ڪينٻاروت جا؟" سگريٽ جي رک ڇڏيندي نريش سوال ڪيو.

"تونٻه ڇڏ ڪٽي پتي کي اڄ. ڪويتا جي موڊ ناهي ته...."

مگر ڪويتا رڳو سوچيئي سوچي پيئي نه. مان چوان ٿو ڪڪو پيئو غم اڙڪو. ڏس ممي. سوچ جو زمانو ٽڏهن هو. جڏهن غريبي هئي. ڪويتا جي شادي لاءِ پئساس ڪپندا هئا.

منهنجي نوڪري ٽڪي واري هئي. پاپا ماڻهن کي انشوئرنس جا فائدا ٻڌائيندي ٻڌائيندي

ٿڪجي پوندو هو. جي ڪٽي هو انشوئرنس ڪرائين. منهنجي صاحبزادي اسڪول جي هيڊ

مستري گهر ۾ هلائيندي هئي ته ممي ناراض رهندي هئي. ڇو ته ممي هو نه مڃين؟"

"هاڻي ته لکي ٿي...ٻڌءِ ڪوتا؟ هاڻي ته جوڙس لکي ٿي مان تنهنجو دڪان وينئي مزي سان

هلايان ٿي. ٻارٻچا تمام خوش آهن. توکي اتي جيڪو سوشل ورڪ ڪرڻ هوءَ سو پلي وينو

ڪر..."

"۽ ناٿو؟"

"ناٿو ته ويچاري موڪليس ٻه پيئي ۽ چوي ٿي ناٿو زال ڪمائي چاهي مرد. ناٿي مٿان ته

ڪنهنجو نپو ڪونهي. گهر سڪيو هلي سڀ جوابداريون پوريون ڪري سگهجن..."

"ها... ٺيڪ ٿي لکي اڄ منهنجي شاديءَ کي ٻه نه ڪري چار سال ته ٿي ويا. ويس ٻه اهڙي

گهر ۾ جتي ڏڻ وار جي چنتائي ڪانه اٿن.... ممي سچ ٿي چوان منهنجي سس پلي تو

وانگر دنيا ڪونه گهمي آهي تڏهن ويچار تو وانگر اٿس. سيٺن مان ڪجهه اچڻ گهرجي سو

ته ويچاريءَ ڪڏهن پلجي ٻه مون کي نه چيو آهي. سڪ سان سندس پسنديءَ جون شيون

وٺي وڃان ته اکين تي رکي...."

ماءُ چيو. "ڪويتا ايتري سڪ سهنج ڪانپوءِ ٻه تون من ڪري تمام خوش نٿي لڳين.."

توکي سڀ ٻڌايان ممي. تون اصل ولائڙي ٿي ويندينءَ."

"چئه چئه هيڏو سپينس چالائه ٿي رکين."

نريش ٻيو سگريٽ دکايو ”ممي اسين شروع ۾ ڀڄسي لاءِ سرگردان هئاسين تڏهن جڏهن سگريءَ جي چوڏاري سڀ گڏجي ويهندا هئاسين تڏهين سوچيندا هئاسين اسين پنهنجي قوم جي خوشحاليءَ لاءِ ڇا ڇا ڪري سگهون. موهن ۽ المندر ڪوليو نريش سنڌي اسڪول ڪوليو. اسان جي چوڏاري جيڪي ساهڙيون ۽ دوست هئا تن ۾. اسان سان گڏ ڪڏهن ناٽڪ ٿي ڪيا. ته تڏهين اها سهڻي زندگي سونهن جو شيڊلڪي ٿيڻ واري ڳالهه ڏس ڪيئن وساري ويٺا آهيون؟“

اڙي هيل وٽ پوئر سونهن جا شيڊلڪي. ان وقت سونهن جو شوق هو ڪٿي؟ اجان ته ڀڄي غريبيءَ جي ڪندن ڪان پلڪ چڏاياسين. ڪئمپن ۾ ڪير ورهاسين. سرڪار ڪان وڏولڪن ڪي گهر ۾ مشينون وٺي ڏنوسين...“

ماءُ چيو هاڻي ڇئي نه وجاءِ پٽ. چگلڪي ليئن ڪجي جو هڪ هٽ ڏسي تمهئي ڪي خبر نه پوي...“

”ممي نريش اهو اڳيون نريش ڪونه اٿيئي جيڪو خود ور ور ڪري چوندو هو نيڪي ڪر درياءُ ۾ لوڙهه. ڪيڏن ماڻهن ڪي نوڪري وٺي ڏيندو هو. ۽ هاڻي؟“

ماءُ تڏهن ڪويتا جي ڪن ڪي مروڙو ڏيئي چيو ”تونهه پاءُ جي گلا تي اصل پاڙي ٻيني آهين. ٿي ڇا ويو اٿيئي؟ هاڻي ماڻهو سڀ ڏندين ڏاند آهن وڏي ڳالهه آزاديءَ کان پوءِ ملڪ رشوتخوري ايڏي وڌيل آهي جو ڪنهن جي مدد لاءِ ترسڻوئي نٿو پوي ٻس ڀئسا ڦينڪ تماشا ديک.“

الا. توهان به انهي کي الاجي ڇا ٿي ويو آهي. اها تون هئين، نه ممي. جو چوندي هئين ڌرم جو رڳو آدرش بدليو آهي، ڌرم نه.“

”مطلب؟“ نريش نرڙ گهنجائي سوال ڪيو ”مطلب هي ته ممي چوندي هئي هڪ سال اڳ واٽ، سچو ڌرمي اهو ليکيو ويندو هو جيڪو پلئي ڏيارام وانگر جج جي ڪرسيءَ تي ويٺي به محسوس ڪري ته سندس ناپيءُ ۾ رام جي ڌني پيئي هلي. مگر هاڻي سچو ڌرماتما اهو آهي جيڪو عوام ماڻهن جي سک سهنج لاءِ ڪم ڪري.“

ٺ هيل وٺ. تنهنجي ماڻهن جا سک ۽ سهنج. مان سمجهان ٿو. مون اها آزادي ماڻي جيڪا هن ديس ۾ ملڻي ئي نه هئي. هن ديش جا ماڻهو آهن جهڙو جيئڻ جو پئمانو تهڙو اٺن من جو پئمانو. لڳي چاني گلا غبيت. وقت وڃائون ڪلون آهن زالون چاهي مرد. ڪمائي کاءِ پيءُ اڏاءِ، سونهن ماڻ.... هاڻي اهو آهي منهنجو آدرش. اڙي چري ماڻي ته ڏس اهل بنل بنڌن آزادي سرگ آهي ڌرتيءَ تي سرگ باقي To hell with every.

ڪويتا چپ چاپ پاءِ ڏي ڏسندي رهي. ٻاسي ٿيئي آهستي آهستي اٿڻ لڳي. سندس اک سچو وقت نريش تي هئي.

وايو منڊل بلڪل سانت هو باهر هوا ۾ تيزي ايندي ٿي ويئي دريون کڙڪڻ لڳيون.

ڪلندي ماءُ چيو ”اوجهو ملي آهي اٽاسي آزادي هوا ڪي به. اٿو ٻلا دريون ٻريون بند ڪريو نه ته شيشا سپ ٽڪر هوندا.... ٿيئي اٺي دريون بند ڪري پنهنجن ڪمرن ڏانهن وڃڻ لڳا.

ڪويتا ڀاءُ جي ڪن وٽ مڙي چيو ”ي اهڙي آزادي اگر تنهنجي هيڊ مسٽريس جوءِ اتي وٺڻ لڳي ته؟.....“

اکيون چنيي چنيي نريش يڪٽڪ ڀيڻ طرف ڏسندو رهيو جا ٿوري جڀ ڏيکاري، اک ڀجي، پنهنجيبيڊ روم ڏي هلي ويئي.

سڄو مان..... ايمان

سنڌوءَ جون وڏيون وڏيون اکيون ڇڻ ڪنهن ناٽڪ جلوءِ وڏا ڪليل رنگ منچ آهن. ناٽڪ جو سندس زندگيءِ ۾ هليو آهي. سوٻس سندس ڪردارئي ڪري سگهيو آهي. سمجھ جو اٿاهه درياءُ ترندو پيو اچي هنن اکين ۾. پر زندگي سندس ٻلڪلئي ٻي سمجھيءَ جو شاهي منظر هئي هاڻ تہ ليئن پيو لڳي هي سنڌوءَ جون اکڙيون اهي چوپٽ ڪليل نماٽا دروازا آهن جن جي اندران سپ ڪجھ ڪوئي چورڪئي ويو آهي....

چوڻ لڳي- ديدي خبر ناهي ڪهڙو کيل کيليو آهي قدرت مون سان، هاڻي جڏهن پڪ ٿي ويئي اٿم، تہ هن آپريشن مان مرڻ واريئي آهيان تڏهن اچي اجلئي آس لڳي اٿم تہ منهنجو هڪوار ارون سان مکاميلو ٿئي..."

مان چپ.

سندس اکين جيٻن مهاساگرن ۾ اندوئين اوپار کان ڪلئي ڪيڏا فوٽ اوچي وير اٿي... هن چپن کي پيڙي ان وير جو مقبلو ڪيو.....

اکيون اگهي چيلئين- ديدي توهين پڪئي پڪ من ۾ مون تي کلندا هوندا.

سنڌوءَ جي ڳالهہ تي کل تہ اچڻ کپندي هئي، پلا جڏهن مرڻ واريئي هئي تڏهن ارون سان ملڻ مان فئدو؟ ارون تہ پنهنجو گهر وسئي زندگيءَ جا اڳيان سيٻاب پلائي، هڪ وڏو ماڻهو ٿيو وينو آهي....

ٽڙڪندي سنڌوءَ چيو، ”مان صرف اروڻ کان پڇڻ ٿي چاهيان تہ تو مون سان ايڏو پيار ڪري ڪري آخر ۾ ڇو اڇي مون کي برباد ڪيو... ڪين شاديءَ جي ڏينهن واري عرصي ۾ لکي ٿو موڪلي ”توکي گاڏيون موٽرون ڪپڙيون هيون توکي مون سان نہ. گاڏين موٽرن سان پيار آهي... هيءَ شادي نہ ٿي سگهندي...“

وري هڪ وڏو طوفان وڌندو نظر آيو سنڌوءَ جي وڏين سهڻين اکين اندر. اوچتو اداسي ڇانئجي ويئي منجهن. جڻ منڊپ ۾ وينل ڪنوار کي ڪنڇن اڇي زوريءَ ويڏيءَ تان اٿاريو هجي ۽ چوڌاري ٽنگيل هار گل شاديءَ جا دلي دروازا سڀ ڊاهي وڌا هجن....

”تڏهن ان خط جو جواب ڇو نہ ڏنو؟“ مون آهستي چيو.

”ڏکي رکيو هوم اهو جواب. اجايو اهو مون وٽ موجود آهي انهيءَ اڌ لکيل خط جي صورت ۾... توهين ان وقت هتي هجو ها تہ هيءَ ڳالهہ گڏيءَ ڪين ها شايد....

”شايد...“ دل ۾ چيم منهنجي سياءُ تہ ڪڏهن مون سان سنڌوءَ جي رشتي جي ڳالهہ نہ ڪئي هئي. مون کي شادي ڪرڻ پرديس موڪلي ڏنائون تہ پنج سال وري سياءَ جي شڪل بہ ڪانہ ڏسي سگهي هئس. سندس پيار جي قصن جا ڪهڙا ڪهڙا داستان اٿليا هئا مان تہ بس بي خبر پرديس ۾ هئس....

آس پري نهار ڪٽي سنڌوءَ چيو ”ديدي. ان وقت فقط ٽيويهن ورهين جي خوبصورت ڇوڪري هئس مان. اڄ تہ منهنجي ڪڪيءَ جو اٺوهين سال ۾ پير آهي...“

مون سندس 23 ورهين جي جوانيءَ واري شڪل ياد ڪئي.ٻربلبر ڪافي سندر هئي سنڌو. للبتمبدن جي ڳوري ان وقتبہ هئي.

”ديدي. ارون سالن جا سال مون سان گڏ گهميو هو. پوءِبہ شاديءَ جي ڪين موقعي تي ﻣﻜين لکي موڪليڪين؟ ڇا هن منهنجي من کي پرکيوئي ڪين هو؟.... مون تہ ﻣﻜﺘن جا لک وڃڻ سهيبہ ڪيس ساٿ ڏيڻ جو پڪو واعدو ڪيو هو. پوءِبہ اڇي اڇي وچ ساگر ۾ ونجهہ ڦٽا ڪري مون کيہبيڙيءَ سوڌو ساگر ۾ ڌڪيلي ڦٽو ڪيڪين....“

”پاڻبہ تہبيڙيءَ ۾ توسان گڏ هو....“

”پاڻ تارو نڪتو. تري پار ويو. مانبڏي ويسبڏيبہ اهڙو آهيان جو اندر ۾ ڪناٺار پاڻي پرجي ويو اٿم مگر ڪنهن اس ۾ اجان تڪين پيئي جيئڻ لاءِ تاڦوڙا هڻا. هڪ وار صرف هڪ وار ارون مون کي اچي چوي ”سنڌو مون توکيبرباد ڪري ڇڏيو. تنهنجو ڪوبہ ڏوهہ ڪين هو....“

مون ٺڏو ساهہ کنيو. من ۾ چيم ”پاڻ ڪيبي ڏوهي سمجهڻ جي ڪهڙي عجيب اڇا آهي انساني من اندر.

سنڌوءَ چيو. ”مون کي تہ سندس دوست جي جوءِ ليڱن چيو تہ ارون شايد هاڻي خراب پاسي وڃڻ شروع ڪيو آهي. پر مون ڪيس چيو. هن جو ڏوهہ ناهي جوان آهي... پر آتما سندس مون سان آهي من تہ سندس مون وٽ آهي....“

”ڇو؟.... سنڌو تو ڇو اها پل ڪٽي ته آتما کي سرير ڪونه ڪپندو آهي. ڇو ڪين ڪيس ٻئي پاسي وڃڻ کان روڪي ساڻس شادي ڪري ويٺينءَ؟“ مون ٻنا ڪنهن ويچار ڇٽي وڌو.

”مان ته تيرار هيس ديدي. رگهو ايترو چيومانس ته شاديءَ کان پوءِ منهنجي پيڻ مون سان گڏ رهندي..ٻمبئيءَ واري گهر ۾ گڏ رهنداسين. تون ٻه پنهنجي ماءُ پيڻ ۽ ننڍي ڀاءُ کي پلي اتي رهڻ“ سنڌ وانگر مان لڏي اچجو. تنهنجي نوڪري ٻه تهمبئيءَ جي شهر ۾ آهي....“

”پوءِ ڇا چيائين؟“

”پهرين تهڪڙجي ويو ڇي مان گهر جهڙي ڪونه ٿيندس پر ڏاڍو مشڪل سان گڏي سهين مگر قبول ڪيو هئائين.“

”۽ پاپيءَ به اها ڳالهه مڃي هئي؟“

”پاپيءَ جو ته مون سان جگري پيار هو. سندس ڏنل به ساڙهيون اجان به مان ڏاڍيءَ دل سان پائيندي آهيان. انهيءَ جي مڃڻ نه مڃڻ جو ڪڏهن سوال ئي نه اٿيو هو....“

مان ڪجهه منٽن لاءِ سن ٿي ويس. پاپيءَ کان سال پري رهي آهيان پر پاپيءَ جو موهه سنڌو نگر جي پتر پتر ۾ پئجي چڪو آهي اهو ڏسڻ لاءِ فقط ڪي ڪلاڪئي ڪافي آهن ارون ۽ سنڌوءَ ڪيئن ويهي سوچيو هو ته پاپيءَ بس سندن چوڻ تيئي سنڌو نگر ڇڏي هلي هلندي.... مگر جيڪي ٿيو ٿي ڪين ان لاءِ وڌيڪ اپٽار ڪرڻ جو مون کي ڪوئي سبب نØøñر ٿي آيو. سنڌو ڏاڍي اتساهه سان ماضيءَ جي ورقن کي اٿلائڻ ۾ رڌل هئي،

”ديدي نندي ڀيڻ جي جوابداري تہ مون تي ئي هئي. ماءُ پيءُ جو سويلئي گذاري ويا ۽ مان
ڪمائڻ لڳي هئس تہ ڀيڻ کي وڏو ڪري شادي ڪرائڻ منهنجوئي فرض هو. ليڪن
منهنجي وهي ڪجھ چڙهي ئي چڪي هئي....“
”ڪاش“ مون ڪان نڪري ويو. ”ملڪ ۾ اهڙو راڄ هجي جو مائٽن يا ڀائرن ڀينرن کي پالڻ
لاءِ نياڻين جي وهي نہ قربان ڪرڻي پوي....“
”شايد عمر چڙهڻ جي ويچار سببئي مون جڻ ڊڪندڙ ريل جي زنجير ۾ ڪٽي ٻئي هٿ
وڌا.... گاڏي تہ اسٽيشن تي بيهي پر اهڙيءَ اسٽيشن تي جيڪا بلڪل ئي سنسان هئي. سچ
تہ اها اسٽيشن نہ هئي. مان تہ فقط ڏاڍي جي ٻئڱ ڪري پوڻ جو ڀانو ڪري هن
ويرانيءَ ۾ لهي پيئي هئس...
ارون تہ خط لکي شاديءَ جو ٽيڪر ڊاهي ڦٽو ڪيو هو اهڙي وقت مون ضمد ۾ اچي
ظاهر ڪيو ”کهڙو بہ ڇوڪرو هجي لولو، لنگڙو، ڪاڻو مگر منهنجي ڀيڻ کي رهڻ جي
جوابداري کڻي تہ مان ان سان شادي ڪرڻ لاءِ تيار آهيان....“
مان ان سندر سنڌوءَ جي اهڙي طوفاني جذبات جو حال ٻڌي اکيون ڦاڙي ڪيس ڏسڻ
لڳيس. منهنجي دل جي دڪ دڪ تيز ٿي ويئي. مون ڇيو ”پوءِ؟“
”پوءِ.... منهنجي ساهيڙيءَ جو بلڪل ئي ڪارو ڪلوٽو ڏير ميدان ۾ لهي آيو ۽ مون
هڪدم ها ڪري ڇڏي....“

”واهه..... سنڌو تو ليئن ڪيئن ڪيو پيار ته تنهنجو منهنجي پيءُ سان هو پوءِ شادي ويهيءَ ٻئي سان رچايئه؟ خبر ته ڪرين ها...“

”هيڪو صبر ته ڪريان ها..... من توهين ڪنهن ڏينهن ولايت مان موٽو ها.... مون ڪي سمجهايو ها پيءُ ڪي سمجهايو ها شايد هي هيڏو حادثو جو منهنجي زندگيءَ سان ٿي گذريو اهو نه ٿئي ها. ڪاش ارون اهڙو نه ڪلي ها.... ديدي جوانيءَ ۾ ضمدبه ڪوبي حد گهٽو ٿو ٿئي. وري ناري هردي جا سنسڪار ڏس..... مان خود پنهنجي شاديءَ جو ڪارڊ ڪٽي ارون کي پهچڻ لاءِ سنڌو نگر ۾ پهتس پر سندس هڪ پاڙيسرڻ کي پڪڙي ڪارڊ ان جي هٿ ۾ ڏيئي چيم. هي ڪارڊ هاڻيءَ ارون جي گهر ۾ پهچائي اچ.“

پاڙيسرڻ پنهنجيءَ ٻئي جو پنيون دروازو ڪولي اشارو ڪيو ته اوجهو هو سامهون وڻ هيٺان وينو اٿيئي ارون.... ”چا يادار وڻ جي هيٺان....“ چوندي چوندي سڏڪا ايري آيا سنڌوءَ جي چاتيءَ ۾.....

ڪجهه دير رڪجي وري چيائين... ”ديدي“ ان نظاري کي ياد ڪندي منهنجا چيهه ڇڄيو پون.... وڻ هيٺ وينو هو منهنجو سڄڻ.... جيڪو نت نتانتر منهنجي من ۾ وسيل هو پوءِ ٻه مان ڊڪي وٺس ڪين ويس.... ڪين ليئن ڊنل ڦتل ڏسيءَ ٻه مان سندس ويجهو ڪين ويس.... ڪتان اهڙي ڪنورتا پرجي هئي مون ۾؟.......

ٻه ڏينهن اڳ منهنجا ماملٻئي وٺس ويا هئا. شادي ڦٽڻ جو ڪئنس سبب پڇيائون هن چيو. مان سبب ٻڌائڻ نٿو چاهيان.....“

نہ پرش جانيءَ جي اها داداگيري ڇا هن کي ڪنور نہ ڪندي؟.... مگر اڄ سوچان ٿي: ڪاش.
ان مهل ان وڻ هيٺ سندس پير ۾ وڃي ويهان ها. ڪيس چوان ها ڪرشن. راڌا پير ۾ اٿيئي،
ڪا اهڙيءَ بين وڄاءِ جو غرور کان وياڪل منهنجو من ٿي پوي ٺڏيو... تنهنجي چنيءَ
سبب تنهنجي پيار ۾ شڪ اچي ويو آهي مون کي.... ڪيڏيءَ دلدل ۾ ڦاسجي ويئي
آهيان.... ان مهل شايد هو تيليءَ ٻاري منهنجي هٿ ۾ جهليل، منهنجي ڪوڙيءَ ۾ٻي
ڊنگيءَ شاديءَ جا ڪارڊ، سڀ جلائي ڦٽا ڪري ها... چوي ها ”سنڌو. جڏهن شوپارپٽيءَ جي
مندر ۾ مورتين جا هار لاهي، لڪائي لڪائي هڪٻئي کي پيئي، خوب ڪليا هئاسين....
تڏهن ڇا شادي نہ ٿي هئي اسان جي.“
سندس انهن لفظن منهنجي من ۾ هلچل تہ پيدا ڪئي مگر مان شانت ويٺي رهيس. ”مگر
ديدي ان مهل مون ڪجهہ نہ ڪيو. هو وڻ هيٺ ويٺو رهيو مان پنهنجي نرادار جو دک
چينندي هلي آيس.... ڏرمونءَ سان شادي ٿيڻ کان هڪ ڏينهن اڳ، ارون جا دوست منهنجي
گهر ۾ يا. چيائون ارون تتي پيو آهي سنڌو، اسين سندس دک ڏسي نٿا سگهون....
مون چيو، ”پوءِ هاڻي ڇا ٿيندو.“
توکي پڇائي ويندا سين شاديءَ جي منڊپ مانہ...“
غصو منهنجي ڪاپار ۾ چڙهي ويو. مون چيو، توهين ڇا سنڌو نگر ۾ رهندي اهو وساري
وينا آهيو تہ توهين سنڌي آهيو، غنڊا ناهيو... هاڻي انهيءَ غنڊا گرديءَ تي لهي آيا آهيو.“
”تون ڪجهہ چئہ، اسين نہ ڇڏيندا سين توکي....“

”چو پوليس کانهي ڇا هن ملڪ ۾؟...“ ”ديدي ليئن ڌمڪيون ڏيئي سندس دوستن کي هٽائي ڇڏيم.“

”سنڌو تو ليئن ڇو ڪيو. تنهنجي ارون جڏهن اتاهه دک پوڳيو هوندو تڏهن وجي سندس دوست ايڏو قدم کڻڻ لاءِ تيار ٿيا هوندا... اهو تو ڇو نه سوچيو.“

”مگر ديدي. مان بلڪل انڌي هئس. پنهنجو پاڻ سان ڪوڙي ٿي پيس. مون چيو، مان هڪ پيرو ارون منهنجي دل تان ڪريو سو ڪريو، هاڻ نه ٿي سگهندو ڪجهه..... ۽ مان ڄڻ روشنيءَ طرف اکيون بند ڪري پري ڪنهن اونداهي جهنگل طرف نڪري پيس. شاديءَ جي سهاڳ سيج ۾ منهنجن ڪنن ۾ ٻڌو- ڏس سنڌو تون اجايو شرم نه ڪر تون ته منهنجي زال آهين، مون پنهنجي پاڻ کيءَ ڪي‌ئي نه ڇڏيو سو توکي ڇا ڇڏي ڏيندس. آ.... آ.... ديدي جهڪ ناچڻي وجهي گل چنبڙايو ويو منهنجي سيني مٿان.... منهنجو ارون هو پوتر جل ۽ هي ڌرمون؟.... پوءِ ته ڌرمونءَ جي اڌ رمي ويچارن جا کهڙا داستان ٻڌايان توهان کي. ڪيئن نياڳيون منهنجي شاديءَ کان اڳ ٻئي ساڻس ڪيل ڪنديون رهيون هيون....“

”وري اٿلي پيو آهي نه تنهنجو من. سنڌو. روءِ نه. جو ٻيت گئي سو ٻيت گئي.“

نه ديدي ڏاڍو گهڻو سوچيو اٿم، پر من هڪ ضد تي چڙهي ويٺو آهي. صرف هڪ پيرو مان مرڻ کان اڳ کيس ڏسان....“

ديديءَ چيو ”توکي فقط پريان سندس شڪل ڏيکاريان ته ڪيئن؟“

”نہ ديدي“ سنڌوءَ ديديءَ جلهئي هٿ جهلي نيزاري ڪئي، ”پهرين سندس من تان مون لاءِ ميل لاهي ڏي. هو مون کي ئي ڏوهي ٿو سمجهي. منهنجين ساهيڙين کي هميشہ ليئڻ ئي چوندو رهيو آهي تہ سنڌو کي موٽرون گاڏيون کپنديون هيون... مگر مان سچ ٿي چوان، ڪٿين اصل ڪين هو. هي فقط سندس ۽ منهنجي وچ ۾ ڪوڙي سڱو مان جو ٽڪر هو هن کي ايمان هو پنهنجي قلبت جو ۽ مون کي ايمان هو پنهنجي درجي جو. پنهنجو خريد ڪيل گهر، سٺي نوڪري سٺو فرنيچر شاندار مٿ ملڪٽ، پلي ماءُ پيءُ نہ هئم پر ڏاڏاڻا ناناڻا اميرہ هئا تہ پڇندلہ هئا...“

ڊگهو ساهہ کنيو ديديءَ.

”هڪو ديدي توهان هيءَ آهہ شاد ان ڪري پري جو ايمان کي سومان سمجهي اسان پريت جو ناتو نہ نڀايو...“

ديديءَ چيو، ”سنڌو، مگر پريت جو ناتو اڃہ تجہ نٿي نبيڪڻ چاهين.“

ديدي ليئن هجي تہ آخري گهريءَ ۾ ساڻس ملڻ لاءِ چو تڙقان ها.“

”سنڌو تو هن سان شادي نہ ڪئي ساهيڙي تہ رهئينءَ. هن شادي ڪئي، هيڏو سارو پٽ اٿس. هر سکي منهنجي جيوت گذاري رهيو آهي. تون کيس آخري پلن مهل ملي سندس من تان ايمان کي سومان سمجهڻ جو پردو هٽائي کيس پنهنجي پيار جو چنڊ اجلو ڪري ڏيکارڻ ٿي چاهين. نتيجو ڇا نڪرندو؟“

”ڪهڙو نڪرندو نتيجو ديدي. مانڻئي نہ هونديس تہ منهنجو ڇا رهندو, جو سندس سڪي جيوت ۾ رخنو وجهندو؟“

”مني تون نٿي سمجهين. ٿي سگهي ٿو هن ڀاونا ڀرئي شخص کي تنهنجي سڪي پريم جي ياد تڙڦڻ شروع ڪري ڇڏي نہ.

”ديدي. تڏهن ڇا لاءِ ڀاري رکي هئم هيءَ آس جي لاٽ؟“

ديديءَ ڏنو سنڌوءَ ڪنڌ هڪ طرف لاڙي ڇڏيو هو. سندس اکين وٽ پاڻيءَ جا ڦڙا چمڪي رهيا هئا. ديدي اٿڻ لڳي تہ ڏٺائين سندس ساڄيءَ جو پلئہ سنڌوءَ جي هٿن ۾ پڪڙيل هو. روئي چيو سنڌوءَ, ”تڏهن ديدي هي غلط فهمي مانڻبئي جهان ۾ ئي پاڻ سان گڏ کڻي وڃان؟

ديديءَ سنڌوءَ جي مٿي تي هٿ رکي چيو, ”هن غلط فهميءَ جي .... اگر سندس پنهنجي زال لاءِ ارون وجي هلي تہ؟ پٽ کي ڌ ڪارڻ لڳي تہ....؟“

”او نہ.... او نہ.... ڌرمونءَ هميشہ منهنجي پٽ کي ڌ ڪاريو. وري وري چوندو هوم هي پٽ منهنجو نہ ارون جو هوندو..... ديدي ڪهڙا آهن هي مرد. هئو مون کي تڏهن ارون جي غلط فهمي قبول آهي... مرڻي تہ هونءَ ئي آهيان ڪئنسر ڪنهن کي ڇڏيو ہ آهي.... تہ پڇوءِ سندس گهر ۾ ڦوٽ وجهان....“

ديديءَ ڏٺو نيڪيءَ ڀرئي پرڪاش سان سنڌوءَ جو منهنبهڪي پيو هو. ديديءَ ذرا جهڪي سنڌوءَ جي نراڙي چمي ورتي ۽ اٿي ڌيري ڌيري هلي ويئي. هن ڀيري سنڌوءَ

سندس پلءَ کي هٿن مان خوشيءَ خوشيءَ گسڪڻ ڏنو ۽ گسڪي آيو سندس ڪنڌ ۾ وهاڻي تان